ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՏՈՐ ԿԷ. ԹԻՒ 5

31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1914

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔՍԱՆԵՒՉՒՆԳԱՄԵԱԿ ՄԸ ԱՌԹՒ ԳՈ՞Հ ԵՆՔ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԻՋՄԻՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՕԼԷԶԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՔԱՄՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՍԵՐ

ՎԵՏԱԲԵԿ ՀՈՎԻՒԸ

ՀԷՆՐԻ ՎԱՆ ՏԱՅՔ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

Յ. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ

ՆԵՄԱՐՆԵՐ

«ԱՒԵՏԱԲԵՐ»Ի ԴԻՏՔ

ԿԷՍ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ

[illegible] Տ. [illegible]

[illegible]

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Յ. ՄԱՏԹԷՕՍԵԱՆ

ՊԱՏԱՍՏԱՆ՝ ՀԱՌՈՒՍ

Կ. ՊՕԼԻՍ

اوەدار هفتەلق غزتە — درسعادتده بابل هاوسه — مدير مسئولى صموييول ق. هاروتيونيان

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ՝ — Վեր. Տէր Յ. Ու. Մէհլամ, Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան, Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան

Աշխատակցութեամբ Հայ և Օտարազգի ծանօթ գրողներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ՝ — Թուրքիոյ համար **40** դահեկան, Ամերիկայի համար **2** տոլար, Անգղիոյ համար **8** շիլին, ուրիշ երկիրներու համար **10** ֆրանք: Չեռքէ կը ծախուի հատը **40** փառայի:

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԹԵՐՔ ԴԵՌԱՏԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ՝ — **Ամեն տեղւոյ համար 6 դահեկան: Տարեկան 75 դահեկանի փոխարէն մինչեւ յոյն հասցէին 15 թերք կը դրկուի, իսկ 108 դահեկանի փոխարէն 25 թերք կը դրկուի:**

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ վերաբերեալ ամէն դրութիւն պէտք է ուղղուի Վեր. Տ. Ու. Մէհլամի հասցէին, Պայպըլ-Հաուս, Կ. Պոլիս

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ և Թերթին Վարչութեան վերաբերեալ ամէն խնդրի համար պէտք է դիմել Թերթին Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆԻ, Պայպըլ-Հաուս, Կոստանդնուպոլիս

AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY REVIEW

EDITORS.— Rev. F. W. Macallum D.D., Rev. H. A. Djedjizian, Rev. A. B. Schmavonian.

ANNUAL SUBSCRIPTION: Turkey Ptrs. 40: U. S. America $ 2: England 8 Shillings: Other countries Frcs. 10: — Single copies 40 Para

AVEDAPER FOR CHILDREN, AN ARMENIAN ILLUSTRATED MONTHLY FOR BOYS AND GIRLS

For Subscriptions, Advertisements etc. apply to the Publisher H. MATTEOSIAN, Bible House, Constantinople

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ՝

ՕՇԱԿԱՆ — ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆ
ՕՇԱԿԱՆ — ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Իբրև նմոյշ մէկ մէկ օրինակ կը դրկուի ամէն ուսուցչի կամ դպրոցի անօրէնութեան որ 3 դահեկանի նամակաղրոշմ կը դրկէ

Յ. Մատթէոսեանի, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս

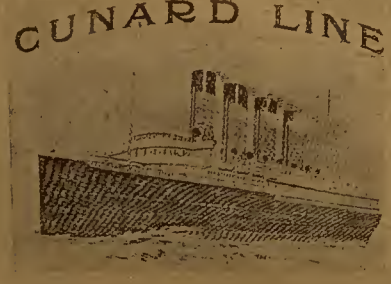

ՔԻՒՆԱՐՏ ԼԱՅՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀՍԿԱՅ ՇՈՓԵՆԱԻԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴ ՄԷՋ ԲԱԹՐԱՍԻ ԵՒ ՆԻՒ-ԵՕՐՔԻ

ՔԻՒՆԱՐՏ ԼԱՅՆ ընկերութեան բոլոր նաւերը, նոր կարգադրութեան մը համաձայն, կանոնաւորաբար 1 Յունվար 1914 էն սկսեալ պիտի հանդիպին ԲԱԹՐԱՍ և անկէ ուղղակի ՆԻՒ-ԵՕՐՔ, ընդհանուր վաճառքով և ճամբորդներու «ՔԻՒՆԱՐՏ», անգլիական հսկայ ընկերութիւնը այս զովելի ձեռնարկը գաղթականութեան, մանաւանդ Հայ ճամբորդներու դէպ ի Ամերիկայ աւազ, հանգիստ եւ ապահով երթեւեկութեան խիստ կարեւոր խնդիրը միանգամ ընդմիշտ ապահոված կ'ըլլայ:

Ա. եւ Բ. կարգի ճամբորդներու համար մանաւանդ արագընթաց ապառաքութիւն, ընդմէջ ՊՈՒԼՈՅՆ, ԼԻՎԸՐՔՈՒԼԻ, ՆԱՒՈՒԼԻ, ԹՐԻՆՍԹԼԻ և ԲԱԹՐԱՍԻ: Պոլսէն դէպ ի Ամերիկայ ուղղակի տոմսակ գնելու եւ ապրանք բեռնաւորելու համար դիմեցէք

ՎԱՀԱԹԸ ԱՄԵՆԻՆ ԴԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՂԱՒԱԹՈՅ ՔԱՐԱՔԻՆ ՎՐԱՅ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՄԷՐՔԷՋ ԽՈ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԿԷ. — Կ. ՊՕԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, 1914 — ԹԻՒ 5

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա ըս Փրէսանսէ

Հայկական դասը՝ տակաւին մահու կամ կենաց վճիռ չընդունած՝ կը կորնչինէ իր հզօր պաշտպաններէն մէկն ալ։ Ֆրանսիա ալ Փրէսանսէ, անխոնջ և անկաշառ ախոյեանը արդարութեան, մեռաւ անցեալ չաբթու Փարիզի մէջ։ Կ'արժէ որ ակնածանքով և գուրգուրանօք յիշուի Հայոց մէջ անոր մեծ անունը։ Ֆրանսացի Հիւկինօ գերդաստանի մը չառաւիղը, հրաշակառոյց Աւետարանական քարոզիչի մը որդին, անվհատելի հեղինակութիւն մը միջազգային խընդիրներու մէջ, հակայ միաք մը և ղգայուն սիրտ մը, Փրէսանսէ կարող էր մանել խմբագրական կամ քաղաքական որեւէ ասպարէզի մէջ և ոչ-աննշան գիրքի մը հանդիպ անպատճառ։ Ան սակայն չուզեց հետամուտ ըլլալ գիրքի ու բարձի, այլ գիւանագիտական ասպարէզը և հետացաւ Գաղղիոյ խմբագրատունէն որպէս զի իր բոլոր ժամանակը, իր ամբողջ անկախ և անկաշկանդ միտքը, դնէ ի սպաս մարդկութեան դատին։

Հաւաց ցեղի խտրութեան

Մենք կը յարգենք Փրէսանսէի յիշատակը ոչ միայն անոր համար որ մեր ազգին ճշմարիտ բարեկամը եղաւ, այլ յաւէտ անոր համար որ ամէն ցեղի և ամէն երկրի բարիքը կամեցաւ և օգուտը փնտռեց։ Մանաւանդ ազգի մը և միակ դատի մը մէջ չսահմանափակեց իր սէրը և նուիրումը։ Ուր որ անիրաւութիւն մը տեսաւ, ուր որ ցաւի և զրկումի ձայնակ մը, հոն իր ձայնը բարձրացուց, հոն իր պայքարը մղեց։ Թուրքին նոյնքան բարեկամ էր որքան Հայուն։ Ազգի ցեղի և դաւանութեան ճղճիմ զանազանութիւնները անկարող էին սահման մը դնել անոր կարեկցութեան։ Միակ հակառակորդ մը ճանչցաւ — անիրաւութիւնը. անթիւ հոգիներ զայն իրենց կողմնակից ունեցան — ըրկեակներու բանակը։ Տրէյֆիւսի պաշտպանը, Լեհաստանի վաստաբանը, հայազուրկին եղբայրը, ամենուն ընկերը ամէն անունց որոնք այս պատ և անտարբեր աշխարհին մէջ քաջութիւնը ունին խաղաղութեան, ճշմարտութեան և արդարութեան յաղթանակին սպասելու։

Գաղափարի զինուորներ

Ինչ փոյթ եթէ չատեր անկարող են տակաւին զգալու անդիմադրելի զօրութիւնը արդարութեան ախոյեաններուն։ Եթէ մարդիկ արհամարհոտ քմծիծաղով մը կը նային գաղափարի զինուորներուն վրայ որոնք մինչեւ իրենց յետին շունչը «Իրաւունք և արդարութիւն» կ'աղաղակեն։ «Գործնական քաղաքականութիւնը» ծաղր կ'ընէ այլասիրութեան քարոզիչները։ Անոնք պ կը վարեն կառավարութեանց գործերը,

անոնք որ բանակներու կ'իյնեն և մարտանա-
ւերու կը հրամայեն անխռով և անտարբեր՝ յա-
ճախ կը կարծեն իրենց երկրին չահը պաշտպա-
նել անտես առնելով որբին և այրիին իրա-
ւունքը։ Ագգերը այսպէս կը փորձեն մեծնալ ու-
րիշներու արեան և արցունքին գինովը, մինչ
Կլատսթոն, Բիյյատ, Լինչ, Փրէսանսէ կ'անցնին
միառ մի իրենց պաշտպանած դատին յաղթա-
նակը չտեսած և չողջունած։ Ո՞վ է յաղթողը և
ո՞վ պարտեալը։ Սպասել պէտք է տեսնելու հա-
մար։ Այդ ձայները որ հնչեցին անգամ մը ի
նպաստ կեղեքեալին և լքեալին՝ պիտի արձա-
գանգեն դէռ որոտալից մայրաքաղաքէ մայրա-
քաղաք և ժամանակէ ժամանակ մինչեւ կա-
մաւոր խաւեր ուշադրութիւն ընեն ակամայ,
մինչեւ հեգնող չրթունքներ հարցնեն դողդո-
ղալով, «Ի՞նչ ընենք...։»

Ազգագոյ վաւերք

Դարերէ ի վեր տեւած է այս պայքարը։
Մարդկութիւնը երկու մասի բաժնուած է միշտ.
անոնք որ օրուան անմիջական չահը ապահովել
կը փութան առանց նկատի առնելու բարոյական
սկզբունքներ, և անոնք որ բարիին վերջնական
յաղթանակին վստահ յօժար են զոհել օրուան
չահերը՝ գալու փառքին հասնելու համար։

Աշխարհ իր պահանջները ունի, նիւթը կը
ճնշէ մտքերու եւ սրտերու վրայ. այսօրը բարբա-
ղաղակ կը գոռայ։ Մարդիկ կը փորձուին հասկցո-
ղութեան մը գալ անմիջականին հետ և սակար-
կութեան մտնել անզգայ աշխարհին հետ։ Անոնք
որ անցնող ժամանակէն դափնիներ կը խլեն՝ ի-
րենց կոյր խնկարկուները ունին ամէն տեղ եւ
ամէն օր։ Մարմինով «մնծ» երեւցողները իրենց
սուտերով աշխարհ կը ծածկեն՝ ո՛րքան ալ ճգնիմ
ըլլան իրենց մտքերը եւ հոգիները։ Բայց կան
եւ եղած են միշտ անբիծ հոգիներ որ կը մեր-
ժեն խոնարհիլ նիւթին եւ ժամանակին առջեւ։
Ներոնի պերճ պալատին նկուղներուն մէջ Պօ-
ղոս մը կայ չղթայակապ, Հերովդէսի փառքի
օրերուն մէջ մանկիկ մը կը ծնի աննշան իմա-
նալի մը մթին անկիւնը։ Ներոն իր օրը ունի,
Հերովդէս իր ժամը կը վայելէ, Պողոս, Բեթլե-
հէմի մանկան անունով, իր օրուան եւ իր ժա-
մուն կը սպասէ։ Ո՞վ է օգոստափառը։

ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ՄԸ ԱՌՔԻՒ

Անցեալ չաբթու մեր լրաբաժնին մէջ հա-
մառօտակի ծանուցինք թէ Միս Է. Մ. Պըրճէսի
Հայոց մէջ ունեցած գործունէութեան 25ամեայ
յոբելեանի հանդէսը կատարուեցաւ Մուսալլայի
Անգլ. վարժարանի սրահին մէջ Ծննդեան Տօնին
երկրորդ օրը։

Կը փափաքինք վերստին անդրադառնալ այդ
յոբելինական հանդէսին՝ այս առթիւ մեր բո-
լոր ընթերցողներուն ծանօթացնելու համար ազ-
նիւ յոբելեարը, որ Հայերու համակիր օտարազ-
գիներու մէջ չատ աչքառու դէմք մ'է։ Միս
Պըրճէս երկար տարիներէ հետէ կը վարէ Բարե-
կամաց Ընկերութեան Կ. պոլսոյ Առաքելութիւնը։
Այս հաստատութեան միջոցաւ գրեթէ քառորդ
դար մը Հայ տղաք դաստիարակուած են, Հայ
որբեր խնամուած եւ Հայ որբեւարիներու եւ
աղքատ կիներու գործ հայթայթուած է։ Եւ
Առաքելութեան Գումգափուի եւ Մուսալլայի
սրահներուն մէջ տեղի ունեցող հոգեւոր ժողով-
ներէն ու Կիրակնօրեայ դպրոցի դասերէն բարե-
յապէս օգտուած են այդ երկու թաղերու մէջ
բնակող բազում ընտանիքներ։

Շատ վայելուչ էր որ Հայերու այս պատ-
ուական բարեկամուհիին մարդասիրական գոր-
ծունէութեան կէս յոբելեանը տօնուէր Հայերու
կողմանէ։ Այսպիսի հանդէս մը Միս Պըրճէսի
Հայ բարեկամներուն գեղեցիկ առիթ մը կ'ընծա-
յէր իրենց զգացումներն արտայայտելու։ Բայց
Պոլսոյ մէջ այնքան բազմաթիւ են յոբելեար
օրիորդին նկատմամբ համակրութեան եւ յար-
գանքի, երախտագիտութեան եւ հիացումի
զգացում տածողները, որ ֆիզիքապէս անկա-
րելի էր որ անոնք ամէնքն ալ օգտուէին ներ-
կայացուած այս առիթէն։ Մայրաքաղաքին մե-
ծագոյն սրահն իսկ անբաւական պիտի ըլլար
զանոնք ամէնքը պարունակելու։ Եւ ուստի
կարգադիր մանախումբը հարկադրուած էր հան-
դիսասրահին դուռները բանալ միայն յատկապէս
հրաւիրուած հանդիսականներու համար։ Գար-
ձեալ հնար չէր որ միակ հանդէսի մը տեւողու-
թեան մէջոցին՝ նոյն իսկ ամենահակիրճ բառե-
րով չնորհաւորութիւններ կարենային մատուց-
ուիլ բոլոր այն այլազան Հայ պաշտօնական
մարմիններու եւ ընկերութիւններուն կողմէ, ո-

րոնք անկեղծ համակրութիւն եւ երախտագիտութիւն կը տածեն ազնիւ յոբելեարին հանդէպ։

Այս պարագաներուն մէջ Միս Պըրճէսի բոլոր համակիրները երախտապարտ մնային Ամեն. Տ. Զաւէն Պատրիարքին, որ ազնիւ խորհուրդն ունեցաւ գեղեցիկ կոնդակով մը համայն ազգին կողմանէ չնորհակալութիւն յայտնել եւ բարեմաղթութիւններ ընել յոբելեարին, եւ հաճեցաւ նաեւ Պատրիարքական փոխանորդ Հօր նման պատուական ներկայացուցիչ մը ղրկել հանդէսին նախագահելու եւ երախտագէտ ամէն Հայու զգացմանց թարգման հանդիսանալու։

Պոլսոյ Հայերը գեղեցիկ գործ մը կատարեցին՝ Միս Պըրճէսի նման ճշմարիտ Հայասէրի մը հանդէսել իրենց համակրութեան եւ յարգանքի զգացումները այսպիսի հանդիսաւոր եղանակաւ արտայայտելով։

Թող աչխարհ գիտնայ թէ Հայը ապերախտ չէ, այլ կը գնահատէ ամէն գինք անկեղծօրէն սիրող անձնուէր գործիչներու աչխատութիւնները։ Ուրախալի էր նաեւ դիտել թէ Հայ Թերթեր համակրալից ոճով կը նկարագրէին յոբելինական հանդէսը, եւ գնահատական տողերով ի վեր կը հանէին յոբելեար օրիորդին մարդասիրական գործունէութիւնը։

Հանդէսին մէջ բոլոր ուղերձողները չեչտեցին Միս Պըրճէսի սքանչելի համակրութիւնը տառապող Հայերու եւ ուրիշներու հանդէպ, եւ ներբողեցին անոր անձնազոհական գործունէութիւնը մարդկային թչուառութիւններու բարձման համար։ Բարձր գովեստի բառեր գործածուեցան, բայց չափազանցութիւն չկար ըսուած խօսքերուն մէջ։

Միս Պըրճէս ազգային երախտագիտութեան կ'արժանանար, ոչ թէ միայն անոր համար որ մարդասիրական գործեր կատարած էր, այլ վասն զի իր գործերուն մէջ կ'արտայայտուէր իբրեւ սիրազեղ եւ անձնուէր հոգիի տէր անձնաւորութիւն մը։

Արդ, ինչպէս դիտել տրուեցաւ հանդէսին մէջ, թէպէտ ամէնքս ալ չենք կրնար յուսալ կատարել ամէն ինչ որ յոբելեար օրիորդը յաջողեցաւ ի գլուխ հանել այս վերջին 25 տարուան մէջ, բայց կրնանք անոր նման ունենալ սիրագորով սիրտ մը։ Եւ այդ կը բաւէ մեր կեանքը մեր միջավայրին համար օրհնաբեր ընելու։

Ի՞նչպէս կրնանք դուրս ելլել մեր անձնասիրական կեանքին նեղ սահմաններէն, եւ ապրիլ այլասիրական լայն կեանքով մը։ Միս Պըրճէսի անձնազոհական կեանքին գաղտնիքը դիւրին է բացատրել։ Անցեալ օր ինք հայթայթեց այդ բացատրութիւնը։

_ Կաղանդի նախընթաց գիչերը ազօթքի ժողովի մը առթիւ յոբելեար օրիորդը, որ հոգեչունչ ուղերձներ խօսելու ձիրքն ունի, կը խօսէր Յակոբի երազին վրայ, եւ կ'ըսէր, «Մենք ալ մեր Բնթէլները ունենանք,» ու կը յորդորէր ներկայ եղողները որ երկրէն երկինք բարձրացող սանդուխին աստիճաններէն վեր ամբառնալ աչխատին, եւ Աստուծոյ մօտ ապրին։ Եւ գինքը լսողները կը զգային թէ Միս Պըրճէս կ'ապրէր իր տուած յորդորին համեմատ, եւ թէ այդ էր իր անձնանուէր կեանքին գաղտնիքը։

Միս Պըրճէս, ինչպէս յիչուեցաւ հանդէսին օրը, դեռահաս տարիքի մէջ լուրջ մտածումէ յետոյ որոչումի տուած է Քրիստոսի նուիրել իր անձը։ Ամէն մարդ, ի'նչ ալ ըլլան իր կեանքի պարագաները, պէտք է տայ այս մեծ որոչումը։ Եւ անոնք միայն կրնան յաղթել իրենց բնական անձնասիրութեան եւ ապրիլ իրապէս այլասիրական կեանքով որ յոբելեարին նման կը ջանան միչտ անձնական յարաբերութեան մէջ գտնուիլ Տէր Յիսուս Քրիստոսի հետ։

Աւետարերի խմբագրութիւնը Միս Պըրճէսի բազմաթիւ բարեկամներուն հետ միանալով ջերմապէս կը չնորհաւորէ յոբելեար օրիորդը եւ կը բարեմաղթէ որ դեռ երկար տարիներ ապրի եւ չարունակէ յարաճուն աստիճանով օրհնութիւն մը ըլլալ այն չրջանակներուն մէջ ուր Աստուծմէ կանչուած է գործել։

ԳՈ՞Չ ԵՆՔ

Այս երկրի Քրիստոնեաներու սիրտերուն մէջ ո՞րքան ընդհանուր եւ ո՞րքան խորին բաղձանք կայ արդեօք Աստուծոյ չնորհաց զօրութեան վրայ իրենց ցարդ ունեցածէն աւելի կենսական ու բոլորովին նոր փորձառութիւն ստանալու համար։

Սոսկ անուանմբ Քրիստոնեայ եղողներ, ո՞րոնք երբեք իսկապէս չեն գիտցած թէ Քրիստոնեայ ըլլալն ի'նչ է, երբեմն տարտամ կարօտ մը, տենչ մը, կ'զգան իմանալու իրենց չըր-

թունքին վրայ յաճախ երեւցող սա բառերուն իմաստը. Աստուած, փրկութիւն, արքունիք, հաղորդութիւն: Կը խորհին թէ արդեօք իրա-կանութիւննե՞ր են ասոնք: Եթէ են, ինչ ահա-զին կարեւորութիւն ունին: Եթէ են, ինչ յի-մարութիւն է զոհ ըլլալ սոսկ անունով եւ ըր-կուիլ այն մեծ ճշմարտութիւններէն որոնց իր-րեւ անուն կը ծառայեն անոնք:

Անուանական Քրիստոնէութիւնը մեր պա-տասխանատուութիւնները կ'աւելցնէ, բայց գո-հացում մը չտար: Անոր հանդէպ մեր միակ ընե-լիքն է մերժել զայն ըստ կարի փութով եւ անոր տեղ ստանալ իրական Քրիստոնէութիւնը, Քրիս-տոսի կեանքը մեր հոգիին մէջ:

Սակայն երբ զայս կը յանձնարարենք մար-դոց, պատասխանն առ հասարակ վհատեցուցիչ կ'ըլլայ: Հոգեւոր բաներու յարգը չզգացուիր, եւ մարդիկ կը չատանան աշխարհը վայելել չա-րունակելով սուտ անուան մը տակ: Ձեռնք կրը-նար յուսալ որ անուանական Քրիստոնեաներու մէջ կրօնական արթնութիւն սկսի եկեղեցիին մէջ կամ եկեղեցիէն դուրս: Ուրիշ տեղ փնտռե-լու ենք զայդ:

Շահագրգռութեան եւ խանդավառութեան աստիճաններ կան իրական Քրիստոնեաներու մէջ: Ոմանց կողմէ բաւական կը համարուի ըստ առաջնոյն ընթանալ: Ոչինչ աւելի կ'ուզուի քան ըստ բաւականին պատուաւոր կեանք մը, ոչ բոլորովին թերութիւններէ զերծ, եւ Քրիս-տոսի հետ այնչափ միայն կապակցութիւն որ-չափ պէտք է երկինք մտնել կարենալու հա-մար: Արդարեւ այսպիսի Քրիստոնեաներ իրենց վարձքն ունին, բայց ո՛րքան ճղճիմ ու ողոր-մելի բաղդատմամբ այն վարձքին հետ զոր կըր-նային ստանալ: Այս կարգի Քրիստոնեաներէ ալ չենք կրնար ակնկալել որ ընդհանուր շար-ժում մը սկսի հոգեւոր կեանքի բարգաւաճման համար:

Սակայն Քրիստոնեաներ կան որոնք զոհ չեն իրենց եւ ուրիշներու վիճակէն: Անցեալին մէջ Աստուծոյ չնորհայ ու բարութեան ո՛րքան ալ չատ փորձառու եղած ըլլան, իրենց անդուլ բաղձանքն է աւելի չատ նմանիլ Աստուծոյ, չնորհայ աւելի պտուղ ունենալ իրենց սիրտե-րուն ու կեանքերուն մէջ, եւ աւելի սիրով ու անթերի կերպով հնազանդիլ Աստուծոյ կամ-քին: Այսպիսիներէ մեծ բաներ կրնան ակնկալ-ուիլ, այսպիսիներու ձեռամբ՝ անհաչուելի օրհ-նութիւն կրնայ գալ այս երկրի բոլոր ժողո-վուրդներուն:

Այսպիսի Քրիստոնեաներու ակնարկելով կը կրկնենք մեր հարցումը. Ո՞րքան ընդհանուր եւ ո՞րքան խորին բաղձանք ունին ասոնք Աստու-ծոյ չնորհայ զօրութեան մասին նոր ու աւելի կենսական փորձառութիւն ստանալու:

Ուրիշ երկիրներու մէջ քաջալերական չատ նշաններ կը տեսնենք: Ասոնց ամէնէն ուշագ-րաւներէն մին կը տեսնուի կրօնական հրատա-րակութիւններուն մէջ: Հարիւրաւոր թերթեր առանց կանխագոյն խորհրդակցութեան, առանց կանխագոյն ոեւէ տեսակ կարգադրութեան, ի-րենց ընթերցողներուն ուշադրութեան կը ներ-կայացնեն այս ձմեռ աւետարանչական գործի պահանջները եւ վաղեմի դրութեամբ հոգեւոր արթնութեան մը անհրաժեշտութիւնը:

Այս կը նշանակէ թէ բաղձանքն ընդհանուր է եւ պատճառ կու տայ հաւատալու թէ բուն իսկ Աստուածմէ կը ներշնչուի եւ թէ մասնաւոր նախապատրաստութիւն մը սկսած է հոգեւոր մեծ արթնութեան մը համար:

Ուրիշ քաջալերական նշան մը միրալիր այն պատասխանն է որ զարդիս կը տրուի չատ տեղերու աւետարանչական ջանքերուն: Իբրեւ օրինակ մը կրնայ կլասկօ յիշուիլ: Սկովտիոյ այդ մեծ քաղաքը ծայրէ ծայր դղրդեցաւ Աւե-տարանի պատգամով: Հաղարաւոր անձեր ա-պաչխարեցին իրենց մեղքերէն եւ սկսան ան-կեղծօրէն Քրիստոնէական կեանք վարել, միեւ-նոյն ժամանակ եկեղեցիներուն բովանդակ հո-գեւորութիւնն աւելցաւ եւ նոր կենսունակու-թեամբ տոգորուեցաւ: Նոյն գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ բազմաթիւ տեղեր փոքր կամ մեծ չափով:

Ուէսլեան Մեթոտական եկեղեցին աւետա-րանչական ձեռնարկներու մէջ ամէնէն ժիր և ամէնէն յաջող հանդիսացածներէն մին է: Նշա-նակալից է որ Անգլիոյ այդ եկեղեցիին նախա-գահը, երեւելի աւետարանիչ մը, որոշած է իր նախագահութեան տարին աւետարանչական ուղղաթի աշխատութեան նուիրել: Ամբողջովին: Անոր այս առաջադրութիւնը սրտագին ընդու-նելութիւն գտաւ եւ պաշտօնեաներն առ հասա-րակ անոր օրինակին կը հետեւին:

Քաջալերական երրորդ նշան մը, եւ թեւ-

բեւս ամենակարեւորը որ կրնայ յիշուիլ, սա է թէ Քրիստոնեայ աշխարհի ամէն կողմը ցրուած հաւատացեալներու մեծ բազմութիւն մը իր աղօթքներուն եւ բարեխօսութիւններուն դիմաց ուր առարկան ըրած է հոգեւոր արթնութեան այս խնդիրը։ Այս աղօթքները ներշնչող Աստուածը պատասխանն ալ պիտի տայ անշուշտ։

Մենք ինչ վիճակի մէջ ենք։

Մեր կաթոլիկութիւնը տարակոյս չվերցներ։ Եկեղեցիներ նուաղելու վրայ են, անհատներ պաղ ու ապարդիւն են, եւ եկեղեցական կանոնաւոր պաշտօններ չատ անգամ կարծես արդիւնք մը չեն տար։ Տղայք նախակրթարանէ ելլելով կը մտնեն հետզհետէ բարձր դպրոցներ եւ գոլէճի իսկ չրջանաւարտ կ'ըլլան առանց գիրքիատոս իբրեւ իրենց Տէրն ընդունելու։ Քրիստոնեաներու առեւտրական, ընկերային ու անձնական կեանքին չատ բան կը պակսի բաղձալի։ Ամէնէն զգալին սա է որ չատ սակաւ թուով դարձեր կը ծանուցուին։ Մեծ աշխարհը փութոյ պնդութեամբ դէպ ի կործանում կը դիմէ առանց երբեք եկեղեցիի կամ Քրիստոսի ուշադրութիւն ընծայելու։ Արեւելքի եւ արեւմուտքի խնդիրը չէ այս, ոչ ալ Բողոքականութեան ու Քրիստոնէութեան ուրիշ ոեւէ մանաւանդ դրութեան։ Կեանքի եւ մահուան խնդիրը է, յաւիտենական կեանքի եւ յաւիտենական մահուան։

Ինչ պիտի ընենք անոր համար։

Մենք մեզի թոյլ չտանք ճամբուիլ՝ պահանջուած զարմանէն պակաս ոեւէ բանով։ Քաղաքական բարենորոգումը, որու վրայ այնքան բան կը լսենք այս օրերս, աղեկ է իր տեղը։ Սակայն քաղաքական բարենորոգումը զօրութիւն չունի մեր հոգիները մեղքի իշխանութենէն ազատելու։ Կառավարական ամէնէն ազատ դրութեան տակ իսկ, զոր երբեք հաստատել յաջողած է մարդ, բարեոյ եւ չարի հին պայքարը կը չարունակէ նախկին սաստկութեամբ։ Ոչ թէ արտաքին մարդը, այլ ներքինը, հոգին, ազատ ըլլալու է, եթէ մարդս ազատ պիտի ըլլայ ճշմարտապէս։ Այս է այն ազատութիւնը որու համար կը հառաչենք եւ որ միայն է կարող գոհացում տալ մեր խորագոյն տենչերուն։

Ի տես մեր մեծ կաթոլիկութեան եւ ժամանակներու նշաններուն, Աստուծոյ բարի խոստումներուն եւ անհուն զօրութեան ու սիրոյն, ամէնս ալ, մեր անձերէն ակսելով, աղօթենք ու աշխատինք ճշմարիտ ու յաւնածաւալ հոգեւոր արթնութեան մը համար։ Յատկապէս ու սիրով բոլոր մեր հոգեւոր առաջնորդներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս պէտքին վրայ եւ խոնարհաբար յորդոր կ'ուղղենք անմիջապէս լուրջ նկատառման ենթարկել խնդիրը եւ պատուազատշաճն ընել, եւ փութով ընել։

Մենք դոհ չենք ներկայ պայմաններէն։ Չենք կրնար գոհ ըլլալ մինչեւ որ մեր մէջ Աստուծոյ թագաւորութիւնը զօրութեամբ եկած տեսնենք։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՕԹՔ

Ո՛ օրհնես զայնոսիկ՝ որ՛ օրհնեն զքեզ, Տէ՛ր, և որոյ անէս զայրացեալ է ի քեզ։

Կեցո՛ զքաղաքդ սո՛ւրբ ի, և օրհնեա՛ զքաղաքացիս ի, զբո՛ւճն եկեղեցւոյ ի, պահեա՛։

Սբքեա՛ զոսա՛ որ՛ աղքատնեցին աչերով վկայելոյ ի քեն պան ի։

Դո՛ւ զմեզ փառաւորեա՛ Աստուածային զօրութեամբ ի՛ւր, և մի՛ ընդդէմ զայրացեալ է ի քեզ։

Զիաղաղութիւն պարգեւեա ամենայն աշխարհի, եկեղեցեաց, ի հանդոյից, ընտիրոցդ ի քոց ծառից և զնաւորեալ մանկանց նոցա և ամենայն ժողովրդեանդ։

Զի ամենայն պատ՛ բնութ, և ամենայն պարգեւ՛ կատարեալ է, է վերո՛ւ են լինելք առ է ի քեն, որ ես Հայր լո՛սոյ՝ և ի քեզ վայելէ փառ, եկեղեցի՛ն և պաշտօն այժմ և միշտ և յաւիտեան։ Ամէն։

ՍԻՐՈՑ ԴԵՐԸ

ՎԵՐ. Մ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցիսուս թշնամին սիրելով բարեկամի փոխելու հրաշքը գործեց։ Միւնոյն արտօնութիւնը մեզի կը տրուի։ «Սիրեցէք ձեր թշնամիները։» Այս Տէրունական պատուէրին կը համապատասխանեն Նախախնամական տնօրինութիւնները։

Մեր անձնական չփման շրջանակին մէջ մեզ չի սիրող մարդիկ ալ նետուած են։ Մենք անոնց պէտք ունինք, միանգամայն իրենք ալ մեզի։

Թշնամին մեր բարոյական չինուածքին գործին մէջ կատարելիք դեր ունի, զոր բարեկամը չկրնար կատարել։ Բարեկամը մեր նկարագրին արդար դատաւորը չկրնար ըլլալ։ Անոր կա մեր բարի արարքները միայն կը տեսնէ, և զանոնք առ հասարակ խոչորացոյցով դիտելով տարապայման համեմատութիւններով կը ներկայացնէ, ինչ որ մեր անձնապաշտութիւնը գգուելով ինքնախաբեութեան կ'առաջնորդէ։ Ընդհակառակն թշնամին մեր բարեմասնութիւնները անտեսելով և միայն տկարութիւնները հրապարակելով մեր նկարագրին անպաշտպան կէտերը մեզի կը յայտնէ։ Եթէ փոխանակ անոր բամբասող լեզուէն գրգռուելու՝ անոր քննադատութիւնները լրջօրէն ի միտ առնենք, թերութիւններէն փրկուելու և առաքինութեանց մէջ ամրանալու գործնական իմաստութիւնը քաղած կ'ըլլանք։ Թշնամին՝ մեզի ինքնախաբեութեան մեղքէն արթընցնող հրեշտակ մըն է։

Եթէ մենք անոր միջոցով չինուելու պէտք չունենանք իսկ, անիկա մեր միջոցով չինուելու պէտք ունի անշուշտ։ Աստուած որ մեր գլխուն մէն մի մազը համրած է և առանց որուն հրամանին ճնճղուկ մը իսկ չկրնար գետինը իյնալ, չսիրող ու անսիրելի մարդը մեզի այնքան մատչելի ընելու մէջ փրկարար նպատակ մը ունենալու է։ կ'ուզէ որ մենք այն մարդուն փրկութեանը միջոց ըլլանք։ Եւ կրնանք ըլլալ։ Եթէ կամինք, Աստուծոյ օրհնութեամբը այն խեղճ արարածը կրնանք փրկել ճիշդ այն տրամադրութենէն, որ իր մէջ սիրելու կարողութիւնը ընդարմացուցած է։ Անիկա ընելու միակ կերպը այն մարդը սիրելն է։ «Սիրեցէք ձեր թշնամիները։»

Դժուար կու գայ այս պատուէրը գործադրել, բայց թէ՛ փրկուելու և թէ՛ փրկելու դաղտնիքը անոր մէջն է։ Փրկուելու ենք որպէս զի կարենանք սիրել։ Եւ սիրելու ենք որպէս զի կարենանք փրկել։

Անդղիացի բնախոյզ մը կ'ըսէ թէ ծանօթ միջատներու ցանկին վրայ տարին իբր 80,000 յաւելումի տեղի կ'ունենայ։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՍԵՐ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՔԱՋՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս Փարիսեցիները յանդիմանելէ յետոյ կ'սկսի խօսիլ իր աշակերտներուն, եւ վեց յորդորներ կը գտնենք իր խօսքերուն մէջ։

1. *Զգուշացէք կեղծաւորութենէ։ Կեղծաւորութիւնը որ Փարիսեցիներուն աչքառու մեղքն էր, պէտք չէ երեւի Քրիստոսի աշակերտներուն մէջ։ Կեղծաւորութիւնը ամէնէն աւելի վնասաբեր կը հանդիսանայ երբ ճարակի Քրիստոնէական Եկեղեցիին մէջ, քան ոեւէ ուրիշ տեղ։ Այսու հանդերձ կեղծաւորութեան գոյութիւնը ապացոյց մ'է թէ Քրիստոնէութիւնը բարձր արժէք ունի, վասն զի անարժէք բաներ չեն կեղծուիր։*

2. *Ճշմարտութիւնը խօսեցէք համարձակօրէն։ Լռութիւն պահելու փորձութիւնն է որ յաճախ կ'առաջնորդէ մարդիկ կեղծաւորութեան։ Քրիստոնեան պէտք չէ որ իր համոզումները ծածկէ՝ մարդոցմէ վախնալուն համար։ Դիւրին է լուռ մնալ երբ մեղսասէր եւ անհաւատ մարդիկ անարգանքով կը խօսին նուիրական բաներու վրայ, եկեղեցիի եւ բարի մարդոց վրայ, եւ կը ջանան վարկաբեկել ինչ որ մաքուր, եւ պատուաւոր եւ ճշմարիտ է։ Այս լռութեան պատճառը երկիւղն է։ Պէտք է յաղթենք այս փորձութեան։*

3. *Վախցէք յանցանք գործելէ, բայց մի վախնաք ոչ մէկ ուրիշ բանէ։ Դիտեցէք թէ ի՛նչպէս Յիսուս ինքն իր այս յորդորին համաձայն ապրեցաւ իր երկրային կեանքին մէջ։ Աստուած սիրալիր հոգածութիւն ունի իւրաքանչիւր հաւատացեալի համար, եւ կը փրկէ զայն։ Ան մեր երկնաւոր Հայրն է։ Բայց չարութիւնը կը դահավիժէ մարդը դէպ ի դժոխք, թէ՛ երկրի վրայ եւ թէ հանդերձեալին մէջ։*

4. *Համարձակութեամբ դաւանեցէք Քրիստոսը։ Անիկա լոկ մկրտուելու, Տէրունական Ընթրիքին մասնակցելու եւ կամ եկեղեցիին անդամակցելու նման որոշ մէկ արարք կատարելու համար տրուած յորդոր մը չէ։ Քրիստոս կը պահանջէ որ զինքը չարունա-*

դաւանինք՝ մեր ամբողջ կեանքը Անոր նուիրե-լով։ Քրիստոս այսօր ինչպէս կրնայ ուրացու-իլ։ Իրապէս կը հաւատանք թէ Քրիստոս հան-դերձեալին մէջ պիտի ուրանայ զանոնք որ զինքը կ'ուրանան այս աշխարհիս վրայ։

5. Սուրբ Հոգին մի տրտմեցնէք։ Սուրբ Հոգին տրտմեցնել կը նշանակէ դիմադրել Անոր, հեռի փախչիլ բարի ազդեցու-թիւններէ, անհնա-զանդ ըլլալ խղճին ձայնին։ Այս կերպով՝ Հոգիին դրդումները զգալու կարելիութիւնը իսկ տակաւ կը նուազի և վերջապէս բոլորովին կ'անհետանայ։ Մարդիկ կան որ այս ահաւոր վիճակին կը հասնին նոյն իսկ այս աշխարհիս մէջ։ Ոչինչ կարելի է ընել այսպիսիներու հա-մար։ Անոնք ներում չեն կրնար գտնել, վա-ն զի փճացուցած են իրենց հոգւոյն այն կարո-ղութիւնը որով մարդ կրնայ ընդունիլ Աստու-ծոյ շնորհքը։

6. Վստահեցէք Աստուծոյ։ Աշակերտները չատ նեղու-թիւն պիտի կրէին. բայց պէտք չէր որ այս պատճառաւ անոնք տագնապէին։ Սա-կայն անոնց վստահութեան՝ պէտք էր ընկերա-նար գործօն ծառայութիւն։ Եթէ եկեղեցին այսօր հալածանքի ենթակայ չէ, ինչ է պատ-ճառը։ Աշխարհի ոգիին փոխուած ըլլալն է պատճառը, թէ այն է որ եկեղեցին չատ տեղեր թոյլ կու տայ որ աշխարհ չարժի ուղածին պէս։ Ենթադրեցէք թէ Թուրքիոյ բոլոր Քրիստոնեա-ները միանային ոգիէից ըմպելեաց առեւտուրին դէմ պայքար մղելու, զօրաւոր ընդդիմութեան պիտի չբաղխէին։ Աստուծոյ վրայ մեր վստա-հութիւնն է որ կը պակսի, թէ պարզապէս երկչոտ կամ ծոյլ ենք։

Բարոյական քաջութիւնը, որ Աստուծոյ վրայ հաւատք ունենալէ յառաջ կու գայ, պէտք է ամէն Յիսուսի հաւատացողի նկարագրին մէկ յատկանիշն ըլլայ։ Քանի Քրիստոնեայ մը միայն կրնայ կատարել այն հրամանները, զոր Քրիստոս կու տայ այս դասին մէջ։

Եւրոպայի մէջ բժիշկներու մարդահամարէ մը կ'երեւի թէ անոնց թուոյն համագումարն է 160,000։ Անգղիոյ մէջ իւրաքանչիւր 10,000 բնակիչի 7 բժիշկ կայ։ Պրիւքսէլի մէջ ամէն մէկ 10,000 մարդու համար 24 բժիշկ կը գտնուի, մինչ Ամերիկայի մէջ միեւնոյն համեմատու-թեան վրայ միայն երկու բժիշկ կայ։

ՎՇՏԱԲԵԿ ՀՈՎԻՒԸ

(ԾՆՈՒՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Չեղինակ ՀԷՆՐԻ ՎԱՆ ՏԱՅՔ

Թարգմ. ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ը

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԿՐԱԿԸ

«Շատ դառն պատմութիւն մ'է, եւ դուն ալ մեծ մեղաւոր մ'ես,» ըսաւ Շամա։

«Յիմար պիտի ըլլայի եթէ չգիտնայի զայդ, բայց գիտնալը դիս չչակեր, չուղղեր,» ըսաւ վշտաբեկ հովիւը։

«Դուն պէտք է ապաշխարես,» ըսաւ կրտսեր հովիւը Նաթան բարեկամական չեչտով մը։

«Ինչպէս կրնայ մարդ մը ապաշխարել, որ Յոյս չունի, քանզի ես ամէն բանէ ձանձրացած եմ եւ ամէնէն աւելի կեանքէս ձանձրացած եմ,» ըսաւ վշտաբեկ հովիւը։

«Զրՙ պիտի ուղէիր ապրիլ ապուէս Հերովդէսը սպանելու համար,» աղաղակեց Յովաթամ։

«Ինչոՙւ, անիկա չըՙ պիտի մեռնի. ինչ հարկ որ են դինքը պիտի սպաննեմ,» ըսաւ վշտաբեկ հովիւը։

«Պէտք է առ Աստուած հաւատք ունենաս,» ըսաւ Սադովկ եռանդով ու լրջօրէն։

«Ալ ապաժամ է։»

«Ուրեմն դրացիդ հանդէպ սէր ունեցիր։»

«Վաղաժամ է։ Մարդուն հանդէպ իմ վըս-տահութիւնս ճամբու վրայ դտնուող լճակի մը կը նմանէր։ Մանձաղ էր ան, բայց ջուր կար մէջը, եւ երբեմն աստղ մը կը փայլէր հոն։ Հիմա չատ մը կենդանիներու ոտքերը կոխոտած են հոն, եւ ճագարները լմնած են անկէ եւ այլ եւս ջուր չէ մնացած. չորցած է ան եւ ախոյն ալ պնդացած է յատակին վրայ։»

«Ըսել է՝ աշխարհի մէջ լաւ բան մը չկայ։»

«Հաճոյքը կայ, բայց ես ղղուած եմ անկէ. ոյժը կայ, բայց ես կ'ատեմ ղայն. իմաստու-թիւնը կայ, բայց չեմ վստահիր անոր. կեանքը խաղ մ'է, եւ ամէն մարդ ղայն իր իսկ ձեռքով

կը խաղայ, իմն խաղցուած է եւ ես չհասկնալու կամ կորսնցնելու բան մը չունիմ։»

«Դուք երիտասարդ էք, ապրելու շատ մը տարիներ ունիք։»

«Ես ծեր եմ, թէեւ առջեւս շատ մը օրեր ունիմ։»

«Բայց դուն ճամբորդութեան ընթացքին մէջ ես եւ կը յառաջանաս, բանի մ'ալ յոյս չունիս։»

«Ոեւէ բանի յոյս չունիմ,» ըսաւ վշտաբեկ հովիւը. «մէկ բան մը կրնար յոյսի սկիզբը ըլլալ, ան ալ եթէ տեսնեմ մարդու մը կամ կնոջ մը կեանքին բարեսրտութեան մէկ գործը առանց անձնասիրական պատճառի, եւ սիրոյ մէկ ապացոյցը որ սոսկ անչահախնդրութեամբ սիրած ըլլալու սիրոյն համար տրուած ըլլայ։ Մինչեւ այս իրողութիւնը չկատարուի, ինչպէս կրնամ Աստուծոյ հաւատալ որ քնաւ տեսած չեմ։ Իր ստեղծած աշխարհը տեսած եմ, բայց իմ տեսածս իմ մէջս հաւատք գոյացուցած չէ։»

«Ամմիէլ,» ըսաւ երիցագոյնը խոժոռաբար, «դուն Իսրայէլացի մ'ես եւ օրէնքին համաձայն կարեկցեցանք քու վրադ, բայց դուն ուխտազանց մը եւ հաւատուրաց մ'ես. ասոր համար այլեւս քեզի հետ չենք կրնար ընկերակցիլ, չըլլայ թէ մեր վրայ ալ անէծք գայ քու պատճառովդ։ Մոլորածներու հետ ընկերակցիլը դժբաղդութեան պատճառ կ'ըլլայ. զատուէ մեզմէ, եւ չարունակէ քու ճամբադ, քանզի մեր ճամբան քու ճամբադ չէ։»

Ան տեղն վշտաբեկ հովիւը չնորհակալութիւն յայտնեց անոնց հիւրասիրութեան համար եւ պզտիկ ուլը նորէն իր բազկաց մէջ առնելով յառաջացաւ դեղեւոտ քայլերով դիւերուան սարսռեցուցիչ մութին մէջէն՝ հօտն ալ իր ետեւէն կանչելով։ Բայց կրտսեր հովիւը Նաթան քանի մը քայլով ետեւէն հասաւ, եւ ըսաւ. «Հոն ըլրակին ստորոտը կիսափուլ փարախ մը կայ, թէեւ հին եւ պզտիկ է, բայց հոն հօտիդ համար ապաստան մը կրնաս գտնել, ուր ցրտաշարժուռւն քամին կծող սլաքները չսլիտի չուլլուլին մարմնոյդ։ Տէրը հետդ ըլլայ, եղբայր, եւ կը մաղթեմ որ երջանիկ օրեր տեսնես։»

Ամմիէլ քիչ մ'ալ չարունակելով իր ճամբան՝ հասաւ բլուրին ստորոտը, ու տեղւոյն իր հօտը կիսաքանդ պատերէ կազմուած անկիւնի մը մէջ։ Պառկեցաւ ոչխարներուն ու այծերուն մէջ, իր դէմքը յոգնաբեկ բազկացը մէջ առած եւ ժամանակին չուտ կամ դանդաղ անցնիլը չգիտցաւ, քանզի քնացած էր։

Երբ կ'արթննար, Նաթան եկաւ հեւ ի հեւ, գայթելով ցրուած քարերուն մէջ։

«Տեսիլք մը տեսանք,» ըսաւ ան. «հրեշտակներու զարմանալի երեւոյթ մը։ Զլսեցիր. անունք բարձրաձայն Իսրայէլի Յոյսը երգեցին. Բեթլհէեմ կ'երթան տեսնելու այս բանը որ կը կատարուի, եկուր եւ հակէ մեր հօտին, քանի որ մենք կ'երթանք։»

«Ոչ հրեշտակ տեսայ եւ ոչ ձայն լսեցի,» ըսաւ Ամմիէլ. «բայց ձեր հօտին՝ իմինս հետ կը հակեմ, քանի որ ձեզի պարտական եմ ձեր հացին ու կրակին համար։»

Ասոր վրայ ուլը բազկաց մէջը առնելով եւ յոգնաբեկ հօտն ալ ետեւէն, նորէն մեծ փարախը եկաւ եւ աչտարակին ստորոտը ճարճատող խարույկին քով նստաւ, մինչ միւսները կ'երթային։

Լուսինը, որ արեւմտեան բլուրներուն կատարներուն վրայ իբր լիազունդ մը կ'երեւէր, թաւալեցաւ անոնց ետեւ։ Աստղերը անհետացան արեւելեան հորիզոնին վրայէն եւ Պզտիկ Դրախտի ճրագները մարեցան. հեռուն Մովաբի սարերուն վրայէն արշալոյսի գորշ հեղեղ մը կը բարձրանար հեղիկ, եւ լոյսի կարմրորակ հրեղէն նետեր կը սուրային արեւածագէն առաջ։

Հովիւները հրճուանքով վերադարձան եւ իրենց տեսածը կը պատմէին։

«Ճիշդ հրեշտակներուն ըսածին պէս էր,» ըսաւ Շամա, «եւ ճշմարիտ է, Իսրայէլի թագաւորը եկած է, հաւատարիմը պիտի օրհնուի։»

«Հերովդէս պիտի իյնայ,» բացագանչեց Յովաթամ, իր սեղմ բռունցքը դէպ ի մթածածկ լեռան կատարը ուղղելով. «վաւաիր, սեւ Իտումիա՛, ահեղ գեհենին մէջ, որուն կրակը քնաւ չի մարիր։»

Սագովկ աւելի հանդարտօրէն խօսեցաւ. «Հրեշտակներուն պատմածին պէս գտանք Նոր ծին Մանուկը խանձարուրով փաթթուած եւ մսուրին մէջ պառկած։ Աստուծոյ տնօրինութիւնները սքանչելի են, իր փրկութիւնը կու գայ մթութեան մէջէն եւ մենք վստահ ենք հաստատեալ Փրկութեան, բայց դո՛ւն Ամմիէլ, դուն չպիտի տեսնես քանի որ չես հաւատար։»

Բայց Նաթան մօտենալով վշտաբեկ հովիւին, բարեկամաբար անոր ուսին զարկաւ ու «դուն ալ Բեթլէհէմ գնա,» ըսաւ ցած ձայնով մը. «քանդի լաւ է տեսնել պատահածը և մինք հօտդ պիտի պահպանենք մինչեւ դառնաս։»

«Պիտի երթամ,» ըսաւ Ամմիէլ, անոր երեսը նայելով. «քանդի դիտեմ որ ինծի բարի կը կամենաս. բայց թէ ձեր տեսածը ես ալ պիտի տեսնե՞մ եւ թէ պիտի վերադառնամ, այդ չեմ գիտեր։»

«Մնաք բարո՛վ։»

Գ.

ԱՐՇԱԼՈՅՍԸ

Բեթլեհէմի նեղ փողոցներուն մէջ կեանքի եւ չարժումի իրարանցումները նոր ծայր կու տային, երբ վշտաբեկ հովիւը առաւօտուն հետ մէկտեղ քաղաքը կը մտնէր եւ քովնին մէջ քալողի մը պէս գինովութեան մը չոչորթներէն սթափած՝ փողոցներէն կ'անցնէր խարխափելով։

Մեծ Յանին գաւիթը եւ անոր չուրջը գտնուող սենեակները խռնուած էին ճամբորդներով որոնք, իրենց գիշերուան հանգիստէն ելլելով, ցորեկի ճամբորդութեան կը պատրաստուէին։

Պանդոկին ախոռներուն մէջ մարդիկ իրենց ձիերը եւ բեռի կենդանիները կը թամբէին. ու աղմուկով եւ խառնակ չչուկներով լեցուած էր այն վայրը։ Բայց ասոնցմէ անդին, նոյն չարքին վրայ, ժայռին մէջ քարայր մը կար, որ ընդհանրապէս այն առտն կը գործածուէր երբ բոլոր պանդոկները լեցուած ըլլային։ Այս քարայրին ժուռքին քովիկը էշ մը կապուած էր, ու ու դան վրայ ալ միջահասակ մարդ մը կեցած էր։

Վշտաբեկ հովիւը բարեւեց զայն, եւ անոր անունը հարցուց։

«Անունս Յովսէփ է, Նազարէթցի եմ եւ արհեստով հիւսն.» պատասխանեց մարդը. «դուն ալ տեսա՞ր հրեշտակները, որոնց մասին քու հովիւ եղբայրներդ եկան եւ պատմեցին մեզի։»

«Հրեշտակներ չտեսայ,» ըսաւ Ամմիէլ. «եւ ոչ ալ ունէ եղբայր ունիմ հովիւներուն մէջ, բայց կ'ուզէի տեսնել ինչ որ անունք տեսան։»

«Մեր առաջին զաւակն է,» ըսաւ Յովսէփ եւ բարձրեալը իրկած է մեզի։ Հրաշալի մանուկ մ'է, մեծ բաներ նախապատմուած են անոր նկատմամբ։ Կրնաս ներս երթալ, բայց մեղմիւ, վասն զի մանուկը եւ իր մայրը Մարիամ քնացած են։»

Վշտաբեկ հովիւը դնաց հանդարտիկ քալուածքով։ Իր երկարաձգուած ստուերը իրմէ առաջ ներս մտաւ, վասն զի նորածագ արեւուն ճառագայթները կ'ողողէին քարայրին դուռը։ Հոն ամէն ինչ կարգադրուած ու մաքրուած էր, եւ գետնին վրայ յարդէ անկողին մը դրուած էր։ Մանուկը կը քնանար, բայց դեռատի մայրը արթուն էր, քանզի մօտերէն իր գիրկին մէջ առած էր մանուկը եւ իր կուսական ձերմակ քողը տարածած էր՝ զայն ընդունելու համար։

Ան մեղմիկ կ'երգէր, զարմանքով եւ գոհունակութեամբ անոր վրայ ծռելով։

Ամմիէլ բարեւեց զինքը, եւ ծնրադրեց մանուկը գիտելու համար, եւ ուրիշ նորածնին մանուկներէն տարբեր բան մը չտեսաւ։

Մայրը կ'սպասէր որ ինքն ալ միւս հովիւներուն նման հրեշտակներու մասին խօսի։

Վշտաբեկ հովիւը չխօսեցաւ, բայց միայն նայեցաւ եւ քանի՛ կը նայէր՝ իր դէմքը այլայլեցաւ ու ըսաւ հանդարտօրէն. «Անոր սիրոյն համար չատ ցաւ ու նեղութիւն քաշած ես։»

«Այլեւս անունք անցած են, և Անոր սիրոյն համար չատ ուրախութեամբ տառապեցայ,» պատասխանեց կաթոգին մայրը։

«Մանուկը չատ պզտիկ եւ անօգնական է, դուն պէտք է բազում նեղութիւն քաշես դեռ Անոր սիրոյն համար։»

«Անոր հոգ ու խնամք տանիլ ինծի ուրախութիւն է, եւ անոր նեղութիւնը կրելը իմ բեռս կը թեթեւցնէ։»

«Ան քեզ չճանչնար, բան մը չկրնար ընել քեզի համար։»

«Բայց ես զինքը կը ճանչնամ, իմ սրտիս խորը պահած եմ զինքը, անիկա իմ տղաս եւ իմ Թագաւորս է։»

«Ինչո՞ւ կը սիրես զինքը։»

Մայրը աւելի մօտէն սկսաւ նայիլ վշտաբեկ հովիւին վրայ, եւ երբ անոր դէմքին կը նայէր, իր նայուածքը աւելի գթոտ ու կարեկից երեւոյթ մը առաւ։ «Դուն վշտահար մարդ մ'ես,» ըսաւ ան։

«Ապիրատ մարդ մ'եմ ես», պատասխանեց մարդը։

Մեղմիւ մը գլուխը ցնցելով ըսաւ մայրը. «Այդ մասին բան մը չեմ գիտեր, բայց մօրմէ մը ծնանելէդ ի վեր վչտահար մէկը պէտք է եղած ըլլաս, քանի որ կը հարցնես մօր մը թէ ինչո՞ւ իր զաւակը կը սիրէ: Ես զայն սիրած ըլլալու սիրոյն համար կը սիրեմ, որովհետեւ Աստուած տուած է ինծի:» Ա՛ս ըսելով մայրը նորէն ծռեցաւ իր պզտիկ զաւակին վրայ եւ սկսաւ երգ մը մրթմրթալ, իբր թէ իր զաւկին հետ առանձին էր:

Բայց Ամմիէլ դեռ հոն էր, արթուն եւ խոհուն վերլուծման մը թերթերը սկսաւ պրպտել: Իր միտքը եկաւ որ Գալիլեայի մէջ կին մը կար որ արտասուած էր երբ ինքը կը յանդիմանուէր, որուն աչքերը միշտ իր վրայ էին երբ ապերջանիկ էր, իբր թէ կ'անձկար իրեն համար բան մը ընել եւ որուն դէմքը աղի արցունքի կայլակներով ծածկուեցաւ, երբ ինք տունէն կը զատուէր:

Իր խորհուրդները լոյսի արագաթռիչ ալիքներու նման արագաբար եւ մեղմիւ վազեցին դէպ ի իր մայրը:

Խորհեցաւ թէ իր մայրն ալ գրկացը մէջ եղող մանկան վրայ ծռած եւ հրճուանքով մը երգած էր — եւ մանուկը նոյն ինքն էր — խորհեցաւ թէ ան ալ իր կուրծքին վրայ սեղմած է պզտիկ մանուկ մը որ իրեն իբր ցաւ եւ բեռ ծնած է եւ սնուցած է իբր միխիթարութիւն մը եւ գանձ մը —, և այդ մանուկը նոյն ինքն էր:

Խորհեցաւ թէ իր մայրն ալ գուրգուրանքով պահած ու խնամած էր պզտիկ մանուկ մը, օրէ օր եւ տարիէ տարի: Իր անձկալից բազկաց մէջ առած է զայն. անոր առաջին դողդոջուն քայլերը դիտած է անձկանօք, անոր հրճուելովը ինքն ալ ուրախացած է, անոր աչքին արցունքները սրբած է, մինչդեռ մանուկը իր մօրը արցունքները սրբել բնաւ փորձած չէ —եւ այդ մանուկը նոյն ինքն էր:

Անիկա ամէն ինչ ըրած էր իր զաւկին սիրոյն. իսկ զաւակն ինչ ըրած էր անոր սիրոյն: Բան մը որ հասկցաւ, ան ալ սա էր թէ այդ մանուկը նոյն ինքն էր:

Գիշերուան խաւարին անօսրանալէն և լոյսի մէջ հալելէն ու ցրուելէն վերջ խորհուրդները որ լոյսի արագաթռիչ ալեաց նման ողողած էին՝ բերին զինքը այս եզրակացութեան, առաուն կանուխ, — թէ ինքն էր Մանուկը իր մօրը բազկացը մէջ:

Ելաւ, կանգնեցաւ եւ երկաք անգամ յարգանքի նշանները ընելով, կամացուկ մը քարայրէն դուրս սահեցաւ. եւ Մարիամի աչքերը կարեկից նայուածքներով անոր հետեւեցան:

Նազարէթցի Յովսէփը դռան դուրսը տակաւին կ'սպասէր:

«Ինչպէս եղաւ որ հրեշտակները չտեսար, դուն ալ միւս հովիւներուն հետը չէ՞իր,» հարցուց:

«Ո՛չ,» ըսաւ Ամմիէլ, «քնացած էի, բայց տեսայ մայրը եւ մանուկը. օ՛րհնեալ ըլլայ անոր տունը:»

«Տարօրինակ հովիւի մը երեւոյթը ունիս, ո՛րկէ կու գաս,» ըսաւ Յովսէփ:

«Հեռու երկրէ մը, երկրէ մը որ բնաւ այցելած չես,» ըսաւ Ամմիէլ:

«Ո՞ւր կ'երթաս հիմա,» հարցուց Յովսէփ:

«Տունն կ'երթամ,» պատասխանեց Ամմիէլ, Գալիլեայի մէջ եղող հօրս ու մօրս տունը:»

«Երթայք խաղաղութեամբ, բարեկամ,» ըսաւ Յովսէփ:

Ու վչտաբեկ հովիւը իր մաշած ցուպը առնելով չարունակեց իր ճամբան հրճուանքով:

ՎԵՐՋ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

Ա.

ՍԷՐՆ ԻԲՐԵԻ ԿՐՕՆ ԽՂՃԱՂԱԿԱՆ, ԵՒ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՀԱՅՍ ԾԱԳՄԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅՔ ՈՒ ԱՆՋԻՆՔ

Ց. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆ

«Ամէն բան՝ ուղիղ է իմաստնոց եւ յարմարցուած է անոնց՝ որ գտած են գիտութիւնը» (Սողոմոնի Առակ Ը. 9). մանաւանդ ուր Սէ՛ր կայ, Աստուածային սէրը այսինքն Քրիստոնէութիւնը՝ առանց որոյ ամէն սէր՝ նոյնիսկ ազգի սէրը՝ չգործեր ուղիղ եւ չի տար արդիւնք:

«Առ ի չգոյէ տեսլեան՝ մոլորի եւ կորընչի ազգն.» նոյն անդ Ի Թ. 18:

Այո, և տեսիլ ու գիտութիւն ըսելով պէտք է իմանալ՝ կրօնն. իսկ, գաղափարն Աստուծոյ եւ պաշտուելն Անոր, ինչպէս եւ տեսիլ մարգարէութեանց, տեսիլ իմացմանց, զգացմանց եւ բարի գործոց, տեսիլ սիրոյ, յուսոյ եւ գի-

տութեան հաւատոյ՝ որմէ մեր կրօնը, Քրիստոնէութիւնը։

Երբ չիկայ տեսիլ ու գիտութիւն եւ գործ ըստ տեսլեան և գիտութեան՝ ազգը կը մոլորի եւ կը կորնչի։

Դժբազդաբար այս երեւոյթին ինչպէս չատոնց՝ վերջերս դարձեալ սկսած է ճղդրտիլ մեր Հայ ազգին վրայ, եւ մեզի այնպէս կուգայ, ըստ Ս. Գրոց կանոնին(1), թէ մեր քաշած տառապանքին կէսը կը պարտինք այս ազգին մէջ տեղեան սիրոյ եւ հաւատոյ գիտութեան չգոյութեան։

Ունի՛նք Սահմանադրական ընտրեալ կրօն. ժողով մը, ունինք հմուտ եւ անհմուտ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, ամէն չարաճուճանութենէ քարոզիչներ, քահանաներ, գրողներ, ուսուցիչներ ևայլն, բայց լուսն ու լոյս Սիրոյն, կրօնքին, գործը չէ՛ ատոնց գործը։ Ատոնք մեծ մասամբ կը զբաղին (ի հարկէ, ըսենք, թէ ի կրթութենէ կամ յանկրթութենէն) անձնական շահերու յառաջդիմութեան, սովորամոլութեանց գործերով եւ ծածուկ-յայտնի թելերով եւ մանաւանդ քաղաքականութեամբ, աժեմ չաժեմի անմիտ աւերող քաղաքականութեամբ, որ իրը անխիղճ իմն եւ անարդար՝ հաշտ չէ ալ իրենց պաշտած արդար կրօնին հետ։ Սէրը՝ պարկեշտ սէրն ու կրօնը կր նուազի, կանհետի, տեսիլներու եւ գիտութեանց կը փոխանակեն, բարձր վարժարաններու մէջ իսկ, ցուրտ եւ չբարոյ եւ չիմարի փիլիսոփայութիւններ. տուներ կաւերեն։ Մոլութիւնք, հիւանդութիւնք, զեղծումնք՝ յանուն ազատութեան կասպատակեն եւ ազգին մէկ մասը կը մոլորի, կր կորնչի այսպէս՝ կենդանո՛ւն կորուստեամբ։ Ու տակաւին մեր առաջնորդները, վարիչները, գիւղապետները, քաղաքագէտները չեն հասու ըլլար կրօնական ու քաղաքական հին ճշմարտութեան՝ թէ ստոյգ ազատարար քաղաքականութիւնը, ճշմարտութեան(2) եւ խաղաղութեան քաղաքականութիւնն է, որուն մասօք եւ կրօնիւք զինուորած են այսօր արեւմուտքի եւ արեւելքի բովանդակ Քրիստոնեայ աշխարհն ու աշխարհակալները։

Այս երեւոյթին չարունակութիւնը խորապէս ցաւալի է, մանաւանդ մեզի նման տառապեալ ազգի մը մէջ, որուն Աստուա՛ծն անդամ բառնալ մոռցունել տալ կը սպառնայ սատանան՝ դարձեալ մե՛ր մեղքէն, բառնալէ ետք իր ամէն բան։ Ու մեր կրօնական աստուածային պաշտօնեաներուն մէկ մասը՝ ձգած իր բան գործը՝ կը զեղերի, կը տառապի անզէտ՝ դիւրութեանց և թիւրութեանց հրապարակները, խօսքի ձեւի սաւառնակները, երուսաղէմէն մինչեւ Կ.պոլսոյ եկեղեցիները. պիտի գրե՛նք այս մասին վրայ մանրամասն՝ ինչ որ գիտենք օրինակներով եւ անուններով իսկ ի չինութիւն կրօնքի եւ ազգի։

Գրեթէ նոյն երեւոյթը, ասկէ հարիւր տարի մը առաջ ալ, աւելի թանձր ու սորուկ խոչո՛ր ձեւերով, ծայր տուած էր Կ. պոլսոյ եւ շրջակայ գաւառաց Հայութեան մի մասին մէջ, երբ կաթոլիկութեան կազերն ու վէճերը նորէն կը վառուէին ու կը մարուէին։ Գործնական անկրօնութիւն մը, անսիրելութիւն մը՝ լծուած դաս մը ամիրաներու ամբարտաւանութեանց, վրէժխնդրութեանց, եւ մաս մը՝ մանաւանդ չամուսնացած եկեղեցականներու անխիղճ բաղդախնդրութեանց մէկ կողմէն, Վոսփորեան չուայտ ու մեղկ կենցաղի մը ապականութիւններն եւ խարեբայութիւնները միւս կողմէն՝ ղէ՛չ, չատ գէ՛չ եղանակներով մը թմրեցուցին ազգն այն ատեն իր ստոյգ վիճակին վրայ. գեռ արեւմտեայց անհաղորդ՝ արեւելեան մոլութիւնք՝ ոչ պակաս հանճարակ՝ ճարակեցան խեղճ ու թանձրապաշտացեալ ազգին մէջ, և ահագին դիրքեր, ծիրուն երջանկութիւններ, նուազեցան ինկան, ու ընիկ տեսլեանց եւ գիտութեանց տեղը բռնեցին օտարասէր և օտարատեսիլ ոգին, նաեւ Բողոքականութիւնը, որ կը խոստանայինն նորոգել ազգն ու փրկել։

***Ճանճնարարութեամբ եւ խոր համակրութեամբ մը կրօնի և ազգի, այսինքն Մե՛ծ Սիրով՝ կը ձեռնարկենք հոս քանի մը Ընթերցուածներու մէջ ամփոփել հին այդ երեւոյթները պատմական եւ ծագումը Բողոքականութեան ի Հայս իր համառօտ պարագաներով եւ իր քանի մը համակիրներուն, հակակիրներուն և առաջնորդներուն կենսագրականով, մանաւանդ պատճառասէր հետազօտութիւններով՝ ի չինութիւն արդեաց եւ ի բանաւոր նորոգութիւն արդի խառնիխուռն

---

(1) «Վասն մեղա՛ց մերոց» կը գոչէին Իսրայէլի տեսանողք ամէն անգամ որ մեծ աղէտ մը կամ գերութիւն մը կամ պարտութիւն մը կրէին։

(2) «Ճշմարտութիւնն ազատեացէ զձեզ» Սր. Գիրք։

անտեսի՛լ, անդէ՛ա եւ տեղ տեղ անկրօն ալ բերմանց, որ կործանարա՛ր են ազգին։

Ըսինք՝ կը ձեռնարկենք այս գործին Մեծ ու ազատ Սիրով, եւ արդէն ինքնին կրօնքին ամենամեծ գործն եւ արտայայտութիւնը՝ Սէ՛րն է, մանաւանդ մեր կրօնին՝ որ իբրեւ «Փրկիչ ամենայն մարդկան՝ յայտնուեցաւ Բանէն ի սկզբանէ անտի ազատ, անխտիր Հրէի եւ հեթանոսի, Թլփատելոյ եւ անթլփատի։»

Մեր կրօնը՝ Քրիստոնէութիւնը, այսօր նոյն իսկ իր ամենախիստ ձեւին՝ Պապականութեան՝ կաղապարին ներքեւ անդամ արտայայտուած եղաւ այդ լայն սիրով՝ մանաւանդ Լէոն ԺԳ. պապին աղնիւ վեհանձնութեամբը, որ Պապականի՛ն, արեւելեան Օրթոտոքսին, Լուսաւորչականին, Բողոքականին հաւասար ազատախնդրութեամբ՝ բացաւ իր գոյ տեսիլներն ու Վատիկանի Թանգարաններուն եւ խորհրդարաններուն դուռները. իր կտակաձեւ վճիռին մէջ ալ ուսանդեց յետնոցը թէ «եկեղեցիին գործնական վարդապետութիւններն այնքա՛ն յառաջ պիտի տանի՝ որ ա՛լ անկարելի պիտի ըլլայ իր յաջորդին ետ դառնալ (1)։»

Մե՛ծ պապին այս դուշակութիւնն՝ հակառակումն անդամ իրացած է այսօր յանձին Պիոս Ժ.ի, որ իր հրեշտակային աւանդամոլութեամբն հանդերձ ստիպուեցաւ, աւ Սէր Քրիստոսի եւ խաղաղութեան, ընդգրկել վերջապէս մօտ ատենները իր նախորդին մաղխտրական սկզբունքները՝ տեղի տալով խաղաղութեան Սուրբ դատին։

Եւ խաղաղութեան դատը՝ քաներորդ դարուս ոգի՛ն իսկ է, ինչպէս ոգի՛ն է Քրիստոնէութեան։ Ո՛չ մէկ բան պիտի տեւէ այդ վսեմ վարդապետութեան դէմ մինչեւ. որ իրա-նայ մեծ պատգամը Քրիստոնէութեան, «զխաղաղութիւն վիմ թողում Ձեզ», ըստ տանելոյ մեր մեղաց։ Հա՛յն ալ այս անդորր դատին մէջ պիտի բռնէ եւ կը բռնէ իր դիրքն անխտրական՝ Բողոքականին եւ Հռոմէականին հանդէպ։

Նոյն Քրիստոնէական եւ խաղաղական սկիզբը չէ՞ր՝ որ վերջերս Հայոց երկու մեծ հայրապետներուն, Վեհ. Գէորգ Ե.ի եւ Վեհ. Սահակ կաթողիկոսի, ներշնչեց եկեղեցական բարեկարգութեանց թելադրութիւններ՝ հրամայեցին եւ ուսանդեցաւ Լուսաւորչական-ներուն տարրերուն հետ, գործակցութեան եւ կրօնակցութեան ձեռք կարկառել, հանդիսակից ըլլալ, եւն., եւն., ինչպէս Կ. պոլսոյ Պատրիարքարանն եւ Աղգապետարանը նոյն ծրագրով չծուխլ խոստացան իրարու։ Մինչեւ անդամ վերջացող տարւոյն Ս. Էջմիածնայ պաշտօնական Արարատ ամսագրին մէջ՝ երեւցան Բողոքական բարեկարգութեան ոգիով յօդուածներ։

Այս խաղաղական եւ միարարական սկիզբին հանդէպ՝ Հայ Բողոքականութեան ծագումին եւ պատճառներուն վրայ մեր տեսութիւններն ալ պիտի կրեն նոյն չեզոք խաղաղական միարարոգին, եւ այսու անդատապարտ պիտի ըլլանք անոնց քով որ սկիզբը, տեսիլը, Սէրը և գիտութիւնը վեր կը բռնեն Լուսաւորչականութենէ, Պապականութենէ և Բողոքականութենէ, մանաւանդ Հայոց համար։ Մեղի հիմա՝ աւելի քան ոչ երբեք՝ Սէր պէտք է. ու այդ Սէրը, որպէս զի ըլլայ տեւական ու անկեղծ, պէտք է բղխի մեր կրօնքէն, Քրիստոնէութենէն։ Պատմական իմաստասիրութեամբ՝ զուտ և ազատ Լուսաւորչականութիւնը՝ ա՛յն որ Թադէոս Բարթողիմեան պարզ խստութեամբ և սիրով ու Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի և իր Ս. յաջորդաց անձնանուէր օծութեամբն օծած էր Հայոց Քրիստոնէութիւնը, նոր Հռոմի (Կ. պոլսի) ու չրջակայից մէջ, ինչպէս հնումն Բիւզանդական ժամանակները, չէր կրցած պահել իր զուտ եւ ազատ ոգին ու կալուածը, նախնական բուն Հայ Քրիստոնէութիւնը տեսական եւ գործնական, հեղ եւ անձնանուէր։ Այլ ծովեզերեայ տեղական միջազգայնութեան եւ քաղաքակրթութեանց բարդերով՝ Հայ այդ Քրիստոնէութիւնը՝ կամ Յոյն կա՛մ Լատին կամ Հայ-Հռոմ խառնուրդով, կամ տեսակ մը քաղաքախառնեալ Լուսաւորչականութեամբ՝ պիտակ ձեւերով կամ նմանող ոգիով թարմատար քան մը եղած կը թուի արեւելեան Յոյն կրօնի եւ ազգութեան քովիկը պարարկուած՝ կարգ մը դինուորական, վաճառական, ուսումնական եւ բաղդախնդիր ալ Հայ գաղթականներու միջոցով, որ այլ եւ այլ ժամանակներ այլ եւ այլ հարկերէ վարեալ, Գ. դարէն, բնակցած էին արեւելեան մայրաքաղաքին ու Բիւթանեան դեհերուն վրայ։

Ասպ Կ. պոլսի առանձին քիչ ետքն՝ երբ Յովակիմ Ա. Պատրիարքն Հայոց՝ պաշտօնապէս ձեռնադրեցաւ Սամաթիայի Պատրիարքարանը՝

(1) Տե՛ս իր վարքը, Léon XIII. Intime, Julien de Narfonի։

հին այդ բնակիչերէն մեծ մաս մը սկսաւ սթափիլ իմն հին Ցունական խրոխտ լուծերէն եւ նահանջումներէն եւ նոր նախանձաւորութեամբ մը բուն Հայ անուամբ հաստատեալ կրօնական եւ ազգային կեդրոնին չուրջ բոլորիլ։

ՆՇՄԱՐՆԵՐ ՄԵՐ ԴԻՏԱՐԱՆԷՆ

Թրխաոս Հայեր. — Անիրաւ յարձակումներ եւ իրաւացի դիտողութիւններ. — Անգլիերէնի խօսելու օրհնիը կարգ մը վարժարաններու մէջ. — Հայերենի կարեւորութիւնը. — Միւս ազգակիցերը չմոռնանք։

Վերջերս Տաճկահօս Հայերու եւ կարգ մը վարժարաններու մէջ խօսելավարժութեան համար Անգլիերէնը ստիպողական լեզու ընելու հարցը մեր քանի մը թերթերուն մէջ խնդրոյ առարկայ եղաւ։ Կը փափաքիմ մեր Նչմարները այս անգամ այս նիւթին նուիրել։

Ոչ ոք կ'ուրանայ հարկաւ թէ Հայերու համար Թուրքերէնը ընտանեկան լեզու ունենալ շատ խորթ է. Հայերու համար Հայերէն չգիտնալ եւ Թուրքերէն խօսելու ստիպուիլ, Թուրքերէն դասախօսել, Թուրքերէն քարոզել կամ աղօթել բնական վիճակ մը չէ։ Մայրենի լեզուով խօսելու եւ լսելու հմայքը եւ հաճոյքը ոեւէ ազգի համար անոյշ եւ բաղձալի բան մըն է, եւ մարդ տարակոյս չկայ թէ ոեւակ մը անպատուութիւն պիտի զգար եթէ ստիպուած ըլլար ըսելու թէ ինք իր մայրենի լեզուով չի կրնար խօսիլ եւ զանիկա չի հասկնար։ Ազգային նախանձախնդրութիւն մը կայ որ մարդուն բաղձալ կու տայ իր իսկ լեզուով խօսիլ ու կարդալ։ Միայն Հայուն համար չէ, բայց ամէն ազգի համար իրողութիւն մըն է այս։ Եւ ուստի մեր երկրին մէջ կարգ մը Թրքախօս Հայերու վիճակը պարզապէս արգահատելի է, եւ վստահ եմ թէ ամէն ազգային արժանապատուութիւն ունեցող Թրքախօս Հայ մեղի չափ եւ թերեւս աւելի ցաւ կը զգայ որ պարագաներու բերմամբ իր լեզուն չի գիտեր եւ ստիպուած է Թուրքերէն խօսիլ եւ կարդալ եւ Թուրքերէն լեզուով եղած պաշտամունքներու միայն ներկայ ըլլալ։ Շատ աւելի ցաւալի է անշուշտ վիճակը այն Հայերուն որոնք Թուրքերէն կամ Հայերէն գիտնալուն մէջ տարբերութիւն մը չեն դներ, եւ հոգ չեն ըներ բուն իսկ իրենց մայրենի լեզուով չկարենալ խօսելնուն կամ կարդալնուն համար։ Այս դասակարգին պատկանողները հարկաւ բացառութիւն կը կազմեն, որոնք, իբր ազգային զգացումէ զուրկ անհատներ, մեր արգահատանքը կը չարժեն։

*** Միւս կողմէն սակայն, ի դէպս եւ յանդէպս, Թրքախօս Հայերուն վրայ յարձակիլ, զանոնք քննադատել, ծաղրել, հեգնել, արդարութեան գործ չենք նկատեր։ Անիրաւութիւն եւ անգթութիւն է վիրաւորել անձ մը թերութեան մը համար որուն պատասխանատուն ինք չէ։ Կարգ մը Հայեր ժամանակին ստիպումներուն եւ հարստահարութեանց տակ չեն կրցեր Հայերէնը սորվիլ, եւ Թուրքերէնը իրենց լեզուն եղեր է, որուն համար այսօր իրենք անկեղծօրէն կը ցաւին, եւ իրենց այդ վիճակը դժբախտութիւն մը կը սեպեն։ Ո՞րքան ազնուութիւն է ուրեմն այս տեսակները հարուածել կամ հեգնել։

*** Եւ սակայն Թրքախօս Հայերն ալ իրենց պարտականութիւնն ունին, պարտականութիւն՝ հոգ տանելու Հայերէնը զարգացնելու, սորվելու եւ սորվեցնելու։ Եւ հոս թող չըսուի թէ դպրոցներուն մէջ ամէն ջանք կը տարուի Հայերէնը սորվեցնելու եւ թէ նոր սերունդը ա՛լ հետ Թրքախօս պիտի չըլլայ։ Ասիկա լաւ է, բայց չի բաւեր։ Դպրոցներու միջավայրէն դուրս դտնուող Թրքախօս Հայերը չե՞ն կրնար բան մը ընել Հայերէնը իրենց շրջանակին մէջ ալ ընդհանրացնելու համար. իրենց կրթածը կ'ընե՞ն այդ մասին թէ ամէն պարտականութիւն, ամէն պատասխանատուութիւն դպրոցներու վրայ նետելով, ուեւէ ջանք չենք ըներ, ուեւէ խորհուրդ չեն տար Հայերէնը ընդհանրացընելու։ Տան մը, կամ պաշտամունքի մը մէջ կամ Հայատառ Թրքաբարբառ թերթի մը ընթերցողներուն մէջ ամէնքն ալ Հայերէն չհասկցողներ չեն, և սակայն կը կարծեմ թէ այդ Հայերէն հասկցողները կ'անտեսուին կամ կը մոռցուին, որովհետեւ անոնք Թուրքերէն ալ կը հասկնան, որով այդ շրջանակներուն մէջ Թուրքերէնը կ'ըլլայ միակ և բացարձակ պաշտօնական լեզուն։ Կը մտածեմ թէ, զոր օրինակ, Թրքախօսներու պաշտամունքի մը մէջ մասմըն ալ, հոգ չէ թէ պզտիկ մաս մը, կրնայ առանց դժուարութեան կամ անպատեհութեան զուտ Հայերէն ըլլալ, կամ Հայատառ Թրքա-

բարբառ թերթի մը, զոր օրինակ պատուական Բահնիմայեան մէջ Հայերէնի բաժին մըն ալ կըրնայ աւելցուիլ, և կամ այս տեսակ ընտանիքի մը մէջ Հայերէն խօսակցութեան օր մը կամ ժամ մըն ալ կրնայ յատկացուիլ։ Կը կարծեմ թէ Թրքախօսներ պարտական են աւելոյ վրայ մտածելու, և «Մենք այսպէս սորվեր ենք, այսպէս կ'երթանք, յաջորդ սերունդը թող Հայերէն խօսի,» ըսելով չեն կրնար պարտականութեանց իրենց բաժինը իրենց ուսին վրայէն մէկդի նետել։ Մենք չենք արդարացներ զանոնք որ անիրաւաբար կը յարձակին Թրքախօս Հայերու վրայ. բայց չենք կրնար ալ արդարացնել Թրքախօս Հայեր որոնք Հայերէնը ընդհանրացնելու իրենց պարտականութիւնը կատարելու մէջ զանցառու կը գտնուին։

Ցաւալի է թէ մենք Թուրքերէն լեզուին դէմ բան մը չունինք. անկա իբրեւ երկրին լեզուն և պետական լեզու, անհրաժեշտ է ուսանիլ և լաւ ուսանիլ. բայց աւելորդ է ըսել թէ հոս մենք կը խօսինք Թրքախօսներու մէջ Հայերէն լեզուին զարգացման և ընդհանրացման վրայ միայն։

*** Վերջերս Ազատամարs դիտողութիւն կ'ընէր Գոնեայի Ճէնանեան Գոլէճին ուսուցչութեան՝ ըսելով թէ պէտք չէ որ Անգլիերէնը այդ վարժարանին Հայ ուսանողներուն համար խօսելու լեզու ըլլայ զոր անոնք ստիպուած ըլլան գործածել իրենց մէջ։ Ներուի մեզ ըսել թէ մենք այս պիտողութիւնը անիրաւ կը գտնենք։ Ոչ ոք իրաւունք ունի ըսելու վարժարաններու վարիչներուն կամ ուսուցչութեանց թէ դուք ձեր վարժարանին մէջ ինչո՞ւ Անգլիերէնը կամ Ֆրանսերէնը շատ կը սորվեցնէք։ Ես վարժարաններ գիտեմ, որոնց մէջ ոեւէ Եւրոպական լեզուի խօսելավարժութեան համար այդ լեզուավ խօսիլ ստիպողական եղած է, և այդպէս ըլլալուն համար կը յաջողին Եւրոպական լեզու մը քիչ ու շատ լաւ կիրպով սորվեցնել։ Բայց Ազատամարs կամ ոեւէ անձ կատարելապէս իրաւունք ունի դիտողութիւն ընելու երբ ոեւէ վարժարանի մէջ Հայերէն լեզուն Հայ ուսանողներուն շատ չեն սորվեցներ։ Ճէնանեան Գոլէճի Հայերէնի դասընթացքին մասին տեղեակ չեմ, բայց եթէ այդ վարժարանին մէջ Հայերէնի համար պէտք եղած ժամանակը եւ կարեւորութիւնը չի տրուիր, այն ատեն Գոլէճի ուսուցչութիւնը կը սխալի։ Ուրիշ առթիւ բսած եմ եւ հոս կը կրկնեմ թէ իմ խոնարհ կարծիքս այն է թէ Հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ, ի՛նչ տեսակ վարժարանի մէջ ալ որ ըլլան, պէտք է լաւ եւ հիմնապէս ուսանին իրենց լեզուն, եւ վարժարաններու ուսուցիչներ պարտաւոր են իրենց վարժարանին ուսմանց դասընթացքին մէջ Հայերէնի համար պէտք եղած ժամանակը եւ կարեւորութիւնը տալ։ Ես չեմ հաւատար այն տեսակ կրթութեան մը կամ դաստիարակութեան մը ներկային մէջ, ուր ուսանող մը իր լեզուն լաւ կերպով սորվելու պատեհութիւն չէ ունեցած, եւ իր լեզուին պատմութեան եւ գրականութեան մասին չէ տեղեկացած։ Այդ տեսակ դաստիարակութիւն մը աչքառու թերութիւն մը ունի։ Առանց ծայրայեղ ազգայնամոլ մը ըլլալու, կը հաւատամ թէ դաստիարակուած անձ մը այն ատեն կատարելապէս դաստիարակուած է երբ իր մայրենի լեզուին մէջ ալ գոհացուցիչ հմտութիւն ունի։

Անցեալները ուրիշ յօդուածագիր մը Ազատամարsի մէջ կը գրէր թէ Տարսոնի Ամերիկեան Գոլէճին ուսուցչը յայտարարեր է թէ գոլէճին պիւտճէն չի ներեր Հայերէն լեզուի դասընթացք մը հաստատել։ Եթէ ճիշդ է այն յայտարարութիւնը որուն վրայ կը տարակուսիմ, դարձեալ սխալմունք է յարգելի ուսուցչին ըրածը։ Հայեր պէտք է պատեհութիւն ունենան իրենց լեզուն ուսանելու հիմնովին։ Բայց եթէ հոս ալ, ինչպէս յօդուածագրին քանի մը խօսքերէն կը հասկնամ, գանգատը Անգլիերէն խօսելավարժութեան համար Անգլիերէն խօսելու օրէնքին դէմ է, ըսինք արդէն թէ մենք այդ գանգատը հիմնաւոր չենք գտներ։ Թող Անգլիերէնը սորվեցնեն որքան լաւ որ կրնան, բաւական է որ Հայերէնը դէշ կամ պակաս չի սորվին։ Եւ ինչի կը թուի թէ դպրոցի օրեր Անգլիերէն կամ Ֆրանսերէն միայն խօսիլ ստիպուած ըլլալուն համար չէ որ Հայ ուսանողները Հայերէն պիտի չսորվին, եթէ Հայերէն լեզուին բաւական կարեւորութիւն եւ ժամանակ կը տրուի։

*** Կէտ մըն ալ կայ որուն պիտի ուզէի խոնարհաբար մեր կարգ մը բարեկամներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել։ Ոեւէ ազգի ուսանողի համար իր լեզուին եւ պատմութեան ուսման կարեւորութիւնը չեռնող կարճամիտներէն չեմ։ Բայց կը վախնամ թէ ոմանք ալ կան մեր ազ-

գին մէջ որոնք դաստիարակութեան մէջ ազգային լեզուէն եւ ղեկավարէն զատ ուրիշ բան չեն տեսներ։ Ազգութիւն եւ լեզու նուիրական են եւ պէտք է ըլլան ոեւէ անհատի մանաւանդ դաստիարակուածներուն համար, բայց ասոնցմէ զատ մարդուն մէջ եւ մարդուն համար ուրիշ բաներ ալ կան զորս պէտք չէ անտեսել։ Ազգայնամոլութիւնը նեղմտութիւն մըն է, որուն գերին եղողները չատ սահմանափակ տեսութիւն մը կ'ունենան և կը կուրանան յաճախ։ Ասոր համոզուելու համար բաւ է անգամ մը մեր չուրջը նայիլ։ Մեր ազգին ներկան եւ ապագան կախում չունի մեր նորահաս սերունդին՝ իր լեզուն, պատմութիւնը եւ մատենագրութիւնը հիմնովին ուսած ըլլալէն միայն։ Ասոնք կարեւոր են, նոյն իսկ անհրաժեշտ, բայց չմոռնանք թէ ասոնք բաւական չեն մեր ազգը ճշմարտապէս զարգացնելու եւ բարձրացնելու։ Եւ պիտի խնդրէինք Հայերէն լեզուի ախոյեաններէն եւ պաշտպաններէն, ինքզինքնիս ալ խոնարհաբար ասոնց մէջ դասելով, որ երեսին ուշադրութեան առարկայ ընեն նաեւ ուրիշ աղդակներ ալ, որոնք մեր նորահաս սերունդին պիտի կրնան ապահովել ճշմարտապէս ազնիւ եւ բարձր նկարագիր մը։

21 Յունուար 1914 «ԱԻԵՏԱԲԵՐ»Ի ԴԷՏԸ

ԿԷՍ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՀՈԳԵԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՔԹ. ՅԱՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Մտային հիւանդութիւնները թէ՛ ժողովուրդին եւ թէ՛ բժիշկին համար ամէնէն անտանելիներն են անտարակոյս։ Հակառակ բժշկութեան օրըստօրէական առաջդիմութեան, մտային հիւանդութիւններուն չուրջ տակաւին կայ ու կը մնայ ստուերամած մը գաղտնիքի, որուն թերեւս կրնան թափանցել միայն կարող մանդատներ։

Իրաւ է որ հիմա չի գտնուիր խելքը գլուխ մէկը որ հաւատայ թէ չար ոգիներն են որ մարդուն ներսիդին տեղաւորուելով սա ու նա մտային վիճակները յառաջ կը բերեն։ Լոնտոնի Բրիտանական Թանգարանին մէջ ծակուած գանկ մը կայ ցուցադրուած, որուն քովը դրուած բացատրութենէն կը հասկնանք թէ անիկա կը պատկանէր Եգիպտացիի մը։ Այդ մարդը կ'երեւայ թէ մտային հիւանդութիւն մը ունի եղեր, եւ օրուան բժիշկները իր հիւանդութիւնը չար ոգիի մը դոյութեան վերագրելով՝ մարդուն գանկի ոսկորը սղոցեր հաներ են, որպէս զի անկէ դուրս խոյանայ չար ոգին։ Ճիշդ չեմ գիտեր թէ այդ ծակին բացուելովը լոկ չար ոգին դուրս թռած է թէ մարդուն հոգին, կեա՛նքն ալ միասին. աւելի հաւանականաբար վերջինը։

Մտային հիւանդութիւններու բուժումին համար հիմա ատանկ արմատական միջոցներու չենք դիմեր մարդիկ։ Բայց մեր ժամանակին մէջ ալ դեռ կը գործածուին ոչ նուազ այլանդակ միջոցներ չար ոգիները հալածելու համար։ Գիտութիւնը կ'ընդունի այս օր թէ մարդ երբեմն կ'ունենայ մտային այնպիսի վիճակ մը, որուն համապատասխան նիւթական պատճառ մը չի կայ. այսինքն ենթակային ուղեղին կամ ջղային դրութեան մէջ բացարձակապէս դոյութիւն չունի մտային այդ վիճակին համապատասխան վիճակ մը։ Նիւթական, ֆիզիքական վիճակը անհամապատասխան է մտայինին։ Ահա այս պարագաներուն մէջ, նիւթական դարմանումն ալ որոշ է թէ անզօր է իրական արդիւնք մը առաջ բերել ինքն իրմով միայն։ Աւելի պարզ խօսինք։ Պատահած է յաճախ որ ամիսներով անչարժ, տեղը պառկած հիւանդ մը որ ինքզինքը կատարեալ անդամալոյծ մը կը նկատէ, յանկարծ նեղը ինկած ատենը ցատկած է տեղէն ու մղոններով տեղ քալած է վազվզելով։ Առաջ, ո՛չ մէկ բան կրնար զինքը տեղէն շարժել մտնսչափ մը. հիմա կը քալէ, կը վազէ։ Եթէ իրա՛ւ թմրած էին իր ջիղերը, եթէ իրաւ ծխրած էին իր մկսերը, եթէ իրաւ անչարժ էին իր յօդուածները, անկարելի էր սպասել որ հիմա ալ չանկարծ տեղէն չարժէր։ Այս մարդը սա գաղափարը տեղաւորեր էր միտքին մէջ թէ ինք չի կրնար քալել, չի կրնար տեղէն չարժիլ ու տեղը գամուեր մնացեր է. մարմնական հիւանդութենէ չէ՛ որ կը տառապի խեղճը. այլ մտային կամ հոգեկան։ Սեպհական թէ սրունքի ոսկորները կոտրած ըլլային այս մարդուն եւ այդ պատճառով անչարժութեան դատապարտուած ըլլար. այն ատեն իրական հրաշք մը պիտի

նկատէինք, եթէ ելլեր ու առողջ մարդու պէս քալէր իր չախչախուած ոսկորներովը։ Հոս ֆիզիքական յայտնի պատճառ մը կայ իր հիւանդութեանը. մինչդեռ առաջին պարագային՝ մարմինը ֆիզիքապէս ոչինչ ունէր անկանոն, այլ միտքին ազդեցութեանը տակ անկանոն եւ կամ հիւանդ վիճակ մը կը ղգենու կամ կը կեղծէ։ Եւ հետեւապէս իրաւամբ կրնայ սպասուիլ որ այդ առողջ մարմինը կատարէ նաեւ առողջ չարժուձեւեր։

Այսպէս երբ բնախօսական անկանոն վիճակ մը չունի մարմինը, հապա այդպիսի վիճակ մը կ'առնէ լոկ մտային կամ դաղափարի ազդեցութեան տակ, հոս է որ հոգեբուժութիւնը եւ կամ մտաբուժութիւնը կը գործածուի իբրեւ միջոց դարմանումի։ Տարակոյս չի կայ ընաւ թէ հրաշագործ մասունքներու կամ պատկերներու գաղտնիքը ատոր մէջ է պարզապէս։ Զէ՛ լսուած տակաւին որ այսինչ հրաշագործ պատկերը կամ ա՛յնինչ նշխարը չախչախուած դանկոսկրի մը կամ բազկոսկրի մը կտորները միացնէ իրարու։ Միշտ կը լսենք սակայն թէ անդամալոյծ մը քալել սկսեր է Զարխափանի մը պատկերին առջեւ։ Ու երեւոյթը ճիշդ է անտարակոյս, հասկնալի՝ դիտականօրէն եւս։ Մարդը «Քալելու անկարող եմ»ի գաղափարին տակ չէր քալեր. հիմա ա՛յն գաղափարին տակ թէ «Զարխափանը ղիս պիտի քալեցնէ՝» կը քալէ արդարեւ։ Դիտականօրէն ատոր կ'ըսուի հոգեբուժութիւն։

Օրինակ մը.— Նշանաւոր չլախտաբոյժի մը կը դիմէ հիւանդ մը գանգատելով ղլուխի սոսկալի ցաւէ մը. բժիշկը ամէն կողմ մանրակրկիտ կերպով քննելէ վերջ կը տեսնէ թէ ամէն դարման արդէն մինչեւ այդ վայրկեանը անօգուտ եղած է հիւանդը հանդարտեցնելու համար. եւ համոզուելով որ հիւանդին գաղափարն է որ այդ գլխացաւը կը պատճառէ՝ կարգ մը փալփլուն գործիքներ կը չարէ գլուխին չուրջը եւ չատ մը աննպատակ սակայն չողչողուն ձեւակերպութիւններով անա՛նկ մը կը տպաւորէ հիւանդին միտքին վրայ թէ ցաւին պատճառը հալեցաւ այս նորահնար գործիքին եւ գործողութեան չնորհիւ։ Ու հիւանդն ալ անմիջապէս կը ձայնակցի բժիշկին թէ իրօք այդ բոպէին իսկոյն անհետացաւ տարիներով քաշած ցաւը։ Ասիկա հոգեբուժութիւն է, իր ամենապարզ եւ թերեւս քիչ մըն ալ կոչտ ձեւին տակ։ Բայց հոգեբուժութեան բոլոր մեթոտներն եւ ձեւակերպութիւններն այս մակնակէտն ունին. ենթակային միտքին մէջէն արմատաքի խլել ցկող դաղափարը եւ տեղը դնել կազդուրիչ նոր գաղափար մը։

Թելադրութիւն ըսուածն ալ արդէն հոգեբուժութեան մէկ ձեւն է. եւ մարդ կրնայ թելադրութեան ներքեւ գանուիլ ուրիշին նաեւ իր անձին։ Ո՞վ չի դիտեր թէ մարմինին ցաւած մէկ մասին նկատմամբ նպաստաւոր ինքնաթելադրութեամբ մը այդ ցաւը կը մեղմանայ։ Հիւանդասեի դացող մը պառկողին երեսին «Վա՜յ, ի՜նչքան նիհարցեր ես» կ'ըսէ, ու հիւանդը այդ բոպէէն՝ աւելի տկար կը դգայ ինքզինքը. անկարելի է ընդունիլ որ մէկ վայրկեանէն միւսը փոխուեցաւ իր ֆիզիքական ուժը. անիկա աղդուեցաւ սակայն իր այցելուին թելադրութենէն. դաղափարը ազդեց մարմինին։

Հոգեբուժութիւնը առասպել չէ. դաղափարին ուժն է ան՝ մարմինին վրայ. միտքին տիրապետութիւնն է ան՝ նիւթին վրայ։

ԻԶՄԻՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈԼԷՋԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՓՐՈՖ. Ա. Կ. ԿԻԼՄԷՆԿԵԱՆ

Միջազգային Գոլէճի նոր գետնին ու շէնքերուն պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Յունիս 2/15ին, կէսօրէ ետք ժամը 2ին, ի ներկայութեան, նահանգիս կուսակալ Վսեմ. Բահմի պէյի եւ Ամերիկեան ու Անգլիական ընդհ. հիւպատոսներուն հովանաւորութեան ներքեւ։

Ժամը 1.30ին Բունդայի կայարանէն կը մեկնի մանաւոր կառախումբ մը՝ հազարէն աւելի երկսեռ հրաւիրեալներով։ Ասոնց մէջ կը գտնուէին կուսակալէն զատ Դ զօրաբանակի հրամանատարը, Իզմիրի Յունաց Մետրապոլիտը, Լուս. Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ Հայրը, Աւետ. Հայոց հովիւ Վեր. Ս. Ս. Տարագճեան, Աւետ. Յունաց հովիւ Վեր. Տր. Մոսքօ, Իզմիրի Հրէից Բաբունապետը, Մխիթարեան Հայրերը, Աւետրիական մարտանաւուն հրամանատարը, այլեւայլ ազդայ հիւպատոսներ, քաղաքային եւ գինուորական բարձր պաշտօնատարներ, Մեսրոպեան վարժարանի աշակերտութիւնը, Ամերիկեան Գոլէճի ուսուցչական անձնակազմը եւ ուսանողութիւնը։

բոպեան եւ Պօյամեան վարժարաններուն եւ ուրիշ վարժարաններու տնօրէնները, ուսուցիչներ, սեղանաւորական եւ առեւտրական մեծ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ։

Գոլէճին հիւս. կողմի մեծ դրան առջեւ՝ կը լուսանկարուին կուսակալը, ընդհ. հիւպատոսներ, եկեղեց. Հայրեր, գոլէճներու տնօրէններ, եւայլն։

Ժամը ճիշդ 2ին, գոլէճի նախագահ Տր. Մաքլախլըն կը յանձնէ Մայր Շէնքին բանալին Վսեմ. Բանմի պէյի, որ կը բանայ արտաքին մեծ դուռը, ու ներս մտնելէ առաջ՝ գեղեցիկ ուղերձով մը կը դրուատէ տնօրէնին անխոնջ ջանքերը, յարելով — «Ամերիկեան Միսիոնարները, առանց հետապնդելու քաղաքական կամ ուրիշ թաքուն նպատակներ, անկեղծօրէն փարած կրթական նուիրական գործին, իսկապէս մեծ եւ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են մեր սիրելի հայրենիքին, ու հզօր ազդակներ հանդիսացած են երկրին ընդհանուր յառաջդիմութեան. ի սրտէ կը շնորհաւորեմ Վեր. Տր. Մաքլախլընը, յայտնելով իմ ջերմ խնդակցութիւնս մանաւանդ՝ որ այս գեղեցիկ հանդէսը իմ հոս պաշտօնավարութեանս միջոցին տեղի ունեցաւ։»

Ցունաց Սուլթնորդը մատոյց նուիրման. ու շնորհակալութեան աղօթքը, ըսելով, «Գնացէք այսուհետեւ, աշակերտեցէք զամենայն ազգս։» Ցետոյ Մր. Ս. Լաֆռնթէն, վար առաւ քօղը՝ ուսկէղէն գեղանկար վերտառութեան — MACLACHLAN HALL — որով պիտի կոչուի այսուհետեւ Մայր Շէնքը։

Մայր Շէնքին դաւթին մէջ ալ Տր. Մաքլախլընը վար կ'առնէ քօղը այն գեղեցիկ արոյրէ պնակիին՝ որուն վրայ քանդակուած են անունները գոլէճիս մեծ բարերարներուն՝ Տէր եւ Տիկին Ճոն Ռէնէֆիլ, որոնք նուիրած են 150,000 տոլարի պատկառելի գումարը, եւ որոնց գովելի օրինակին հետեւելով Ամերիկացի ուրիշ բարերար անձեր նուիրատուութեան գումարը հասուցած են դրեթէ մէկ միլիոն ֆրանքի՝ չէնքերուն եւ կահաւորման ծախուց համար։ Ամերիկեան եւ Անգլիական ընդհ. հիւպատոսները, յաջորդաբար կը կատարեն բացումը Մարզուանին եւ Լսարանին։ Լսարանին մէջ, որ սքանչելիօրէն յարդարուած էր, մասնաւոր բեմ մը պատրաստուած էր պաշտօնական անձնաւորութեանց համար։

Ժամը 3ին ընտիր ուղերձներ լրին Րոպերթ, Կ. պոլիս եւ Անատոլիա գոլէճներու տնօրէնները։ Վեր. Տր. Կէյթս, չատ յանկուցիչ ու պերճախօս ոճով մը չեչտեց՝ նկարագրի մարդուն — ժամանակին մարդուն — պէտքն ու կարեւորութիւնը։ Երկրորդ ատենախօսին մէջ առաջին անգամն ըլլալով Իզմիրցին կը տեսնէր

ՋՄԻՒՐՆԻՈՑ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԳՈԼԷՋԻՆ ՄԱՅՐ ՇԷՆՔԸ

փորձառու եւ լեզուագէտ դաստիարակուհին, Միս Փաթրիքը, «Յաւիտենական Կեանք»ի կարող հեղինակուհին։ Վեր. Տր. Հուայթ, Թուրքերէն լեզուով, ծանրացաւ «Եղբայրութեան, Համերաշխութեան» վրայ։ Ըսաւ, «Թէեւ այս երկրին մէջ տակաւին ըստ արժանւոյն, քալ ըմբռնուած չէ այս բառին իմաստը եւ կարեւորութիւնը, սիրելի է մեզի յուսալ թէ օր մը անպատճառ պիտի ըմբռնուի։ Մեր բոլոր ջանքերը, մեր կրթական բոլոր ձեռնարկներուն ու գործունէութեանց մէջ այս բառին, այս գեղեցիկ բառին, ոգին արձարծելն եղած է։ Իսկապէս չնորհաւորելի են Տր. Մաքլախլընի այս գաղափարին ծաւալմանն ու իրագործմանը մասին մատուցած անխոնջ ծառայութիւնն ու ջանքերը։» Տր. Հուայթի այս անկեղծ խօսքերը կուսակալին եւ բոլոր Թուրք հայրենակիցներու կողմէ բարձր գնահատման արժանացան։ Վեր. Զարլզ Րիկս, Ցունարէն լեզուով շնորհաւորեց Իզմիրցին առ հասարակ որ իր մօտ ունի այս օգտակար Հաստատութիւնը, եւ գոլէճիս վարչութիւնը՝ իր ձեռնարկին այս փայլուն յաջողութեանը համար։ Գոլէճին Անգլ. դրականութեան եւ պատմութեան դասախօս Փրոֆ. Լոբինս կարդաց՝ բացման առթիւ հիւսած իր մէկ

գեղեցիկ գեղօնը։ Վեր. Պրէդի աղօթքով վերջացաւ հանդէսը։

Ժամը 4ին ներկաներէն մասնաւոր հրաւիրեալներ պատուասխրուեցան Վեր. Տնօրէնին հիւրասենեակը՝ թէյի սեղանով մը, որմէ ետք Իզմիրի Երաժշտասիրաց Ընկ.ը տուաւ խիստ չքեղ նուագահանդէս մը։ Ժամը 6.30ին կը վերջանան բացման արարողութիւնները, եւ հրաւիրեալները հրաժեշտ կ'առնեն յայտնելով իրենց գոհունակութիւնը եւ չնորհաւորելով Տր. Մաքլախլէնը կրթական այս մեծ գործին համար, որ կը խոստանայ իր կարեւոր բաժինը ունենալ Փոքր Ասիոյ քաղաքակրթութեան ծառայելու եւ բարօրութեան պատճառ ըլլալու մէջ։

Իզմիր

3/16 Յունուար 1914

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

(Շար. նախորդ թիւեն եւ վերջ)

Հինգշաբթի առաւօտ ժողովը վերսկսին նիստ գումարեց։ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեանց ղրկիկ քարտուղար Մր. Ճէյքըպ նիստը բացաւ աղօթքով, եւ ապա Կ. պոլսոյ Աղջկանց Գոլէճի ուսուցիչներէն Միս Պըրնզ կարդաց գրութիւն մը որու նիւթն էր. «Գոլէճներու դասընթացքներուն միաձեւութիւն՝ տիպար ծրագրի մը համեմատ։» Բանախօսը առաջարկեց որ հետեւեալ վեց ընդհանուր ճիւղերու մէջ մտիկ ընդունութիւններ պահանջուին գոլէճներու Ցրէշմէն տարին մտնել փափաքողներէ. (1) Անգլիերէն, (2) Մայրենի լեզու, (3) Ֆրանսերէն, Գերմաներէն, Թուրքերէն, կամ աշակերտին մայրենի լեզուէն տարբեր լեզու մը, (4) մաթեմաթիք, (5) աչխարհագրութիւն, քաղաքական եւ ընական, (6) պատմութիւն, կամ գիտութիւն, կամ ուրիշ ճիւղ մը։ Այս բանախօսութենէն յետոյ տեղի ունեցող վիճաբանութեան մէջ ոմանք անդամներէն մին թելադրեց որ իւրաքանչիւր աչակերտի ծնողքին, գոնէ տարին անգամ մը, հարցուի թէ իրենց զաւակին հետեւած դասընթացքին մասին ունէ գիտողութիւն ունի՞։ Նոյն նիւթին վրայ Անաթոլիա Գոլէճի ուսուցիչներէն Մր. Էլմըրի պատրաստած մէկ գրութիւնը կարդացուեցաւ Տր. Հուայթի կողմէ։ Այս ճառին հեղինակը բաղդատութիւն մը կ'ընէր Մահմետականներուն ունեցած կրթական գաղափարականներուն եւ Քրիստոնէական գաղափարականներուն միջեւ, եւ որոշակի կը յանձնարարէր որ փոխանակ անգոյն միջազգային տիպար ծրագիր մը ունենալու՝ որոշակի Ամերիկեան տիպար ծրագիր մը որդեգրուի։

Միս Պըրնզ, Փրոֆ. Հընթինկթընէ և Փրոֆ. Մըրիէ բաղկացեալ մասնախումբ մը կազմուեցաւ և անոնց պաշտօն տրուեցաւ պատրաստել ծրագիր մը որ պարունակէ գոլէճներու Ցրէշմէն կարգը ընդունուելու պայմանները, և տեղեկագիր մը տալ յաջորդ համաժողովին։

Միջազգային Գոլէճի ուսուցիչներէն Փրոֆ. Լորէնս կարդաց գրութիւն մը որուն նիւթն էր մասնագիտական Դասընթացքները։ Իբրեւ արդիւնք այն գրութեան վրայ եղած վիճաբանութեանց՝ ընտրուեցաւ մասնախումբ մը որ ուսումնասիրէ առեւտրական դասընթացքներու մասին կարելի բարեփոխումները և արդիւնքը տեղեկագրէ յաջորդ համաժողովին։

Համաժողովին վերջին նիստը տեղի ունեցաւ ուրբաթ առաւօտ։ Նախագահը կարդաց Սր. Գիլիքէն հաստատած մը եւ Փրոֆ. Հընթինկթընէն աղօթեց։ Համաժողովին կարգադիր մասնախումբը իր նախագահին միջոցով ներկայացուց իր տեղեկագիրը։

Տր. Կէյթս կարդաց գրութիւն մը որուն նիւթն էր մեր գոլէճներուն Իտատիներու ծրագիրին հետ ունեցած յարաբերութիւնը։ Ներկայացուց նաեւ Սուլթանիներու տասներկու կամ տասներեք տարուան ծրագիրները։

Միջազգային Գոլէճին Փրոֆ. Ռ. Ա. Բիտ ներկայացուց գրութիւն մը որով կը խօսէր Իտատիներու բուն ծրագրին վրայ։

Անաթոլիա Գոլէճէն Փրոֆ. Մանիսաճեան իբր խորհրդակցութեան նիւթ մէջտեղ դրաւ սա խնդիրը թէ Ամերիկեան տիպարներ ի՛նչ աստիճան կրնան ազդել կրթական ապագայ բարեփոխութեանց վրայ։ Կը յուսանք յաջորդ թիւով ամբողջութեամբ հրատարակել այս գրութիւնը։

Համաժողովին ներկայացած վերջին գրութիւնն էր Տր. Մէյրի Մ. Փաթրիքի գրութիւնը, որուն նիւթն էր, Օսմ. Կայսրութեան մէջ իգական սեռի կրթութիւնը։

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ

Յօդուած 1. Անուն. —*Յանձնաժողովս պիտի կոչուի «Կ. պոլսոյ Աւետարանչական Յանձնաժողով։»*

Յօդ. 2. Անդամներ. — *Յանձնաժողովին անդամները պիտի ըլլան* (1) *Մայրաքաղաքին Հայ Աւետ. եկեղեցիներուն, այսինքն, «Կ. պոլսոյ,» «Լանկայի» եւ «Իմմանուէլ» եկեղեցիներուն իւրաքանչիւրէն ընտրուած երեքական ներկայացուցիչներ (որոնց մին պիտի ըլլայ եկեղեցիին հովիւը) եւ* (2) *Կ. պոլսոյ Միսիոնարական կայանին կողմէ անուանուած երեք ներկայացուցիչներ (որոնց մին պիտի ըլլայ կայանին գանձապետը)։ Այս ներկայացուցիչները կ'ընտրուին մէկ տարուան համար, եւ վերընտրելի են։*

Յօդ. 3. Պարտականութիւններ. — *Այս Յանձնաժողովին պարտականութիւնները պիտի ըլլան, ընդհանրապէս խօսելով, մայրաքաղաքին մէջ Աստուծոյ թագաւորութեան ծաւալման նպաստել, ամէն կարելի միջոցներով Քրիստոնէական սկզբունքներ ծաւալել, եւ հզմարիտ Քրիստոնէական նկարագրի կազմութեան օգնել։*

Ի մասնաւորի Յանձնաժողովին պարտականութիւններն են։

(1) *Օժանդակել արդէն գոյութիւն ունեցող աւետարանչական կամ կրթական ոեւէ գործի՝ զայն վարող մարմիններու հրաւէրով եւ անոնց հետ գործակցութեամբ։*

(2) *Նոր գործ կազմակերպել յարմար դատուած ժամանակ։*

(3) *Դրամ հայթայթել այս ձեռնարկները վարելու համար։*

Յօդ. 4. Յանձնաժողովին առնչութիւնը Պոլսոյ կայանին հետ Ժողովին հետ. —*Այս Յանձնաժողովը պիտի ստանձնէ վարչութիւնը մայրաքաղաքին Աւետարանչական այն գործին որ նախապէս կը կատարուէր Կ. պոլսոյ Միսիոնարական Ժողովին կողմանէ, եւ Միսիոնարական Ժողովէն պիտի ստանայ ինչ նպաստ որ այն կրնայ տրամադրելի ընել մայրաքաղաքին առաքելական գործին համար։*

Յօդ. 5. Յանձնաժողովին առնչութիւնը եկեղեցիներու եւ միսիոնարական կայանին հետ. —*Յանձնաժողովը համարատու է ընտրող մարմիններուն եւ պիտի գործէ իբրեւ անոնց ներկայացուցիչը։*

Յօդ. 6. Տեղեկագիրներ. — *Յանձնաժողովը ամէն տարի Միսիոնարական Ժողովին, եկեղեցիներու եւ միսիոնարական կայանին պիտի ներկայացնէ իր գործունէութեանց տարեկան տեղեկագիրը եւ հաստիներուն ու ծախքերուն հաշուեկշիռը։*

Յօդ. 7. Նիստեր. — *Յանձնաժողովը տարին հինգ անգամ նիստ պիտի գումարէ Հոկտեմբեր, Դեկտեմբեր, Փետրուար, Ապրիլ եւ Յունիս ամիսներու առաջին երկուշաբթի օրերը։ Արտասովոր նիստեր կը գումարուին Յանձնաժողովին անդամներէն երեքին խնդրանքին վրայ։*

Յօդ. 8. Պաշտօնեաներ. — *Յանձնաժողովը պիտի ընտրէ Նախագահ մը եւ Բարտուղար մը։ Աբեւմտեան Թուրքիոյ Առաքելութեան Գանձապետն ի պաշտօնէ պիտի ըլլայ Յանձնաժողովին գանձապետը։*

Յօդ. 9. Բարեփոխութիւն Կանոնագրութեան. *Այս կանոնագրութիւնը կը բարեփոխուի Յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութեան քուէով եւ եկեղեցիներու ու միսիոնարական կայանին հաւանութեամբ։*

Տր. Ա. Ճ. Կորտըն պատահելով ձեր մարդու մը, որ կ'երգէր, ըսաւ անոր. «Բարեկամ, ձեր մարդ մը ինչպէս կրնայ ասանկ ուրախ զուարթ ըլլալ։» «Ամէն ձեր այսպէս չէ։» «Ուրեմն դուք ինչո՞ւ զուարթ էք։» «Վասն զի ես Տէրոջը կը պատկանիմ։» «Եւ ձեր տարիքը ուղեցող ուրիշներ երջանիկ չե՞ն։» «Ոչ, ոչ մէկը, բարեկամս,» ըսաւ ծերունին եւ չիփչխտակ կայնելով՝ յարեց. «Լսեցէք ճշմարտութիւնը այնպիսի մէկէ մը որ գիտէ, եւ եօթանասուն տարեկան մէկը պիտի չգտնուի որ ուրանայ զայն։ Սա տանեան երջանիկ ծեր մարդիկ չունի։»

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Ներկայ տարւոյ Կիրակնօրեայ դասագիրքը ամէն կերպով գնահատելի է, քանզի թէ՛ չափահասներուն եւ թէ՛ մանկանց յարմար մեթոտով, լաւ հեղինակուած եւ յօրինուած է։ Արտայայտուած միտքերը, բաժանումները նաեւ հետեւութիւնները եւ պատմութիւնները խիստ թելադրիչ են։ Ընթերցող իւրաքանչիւր անձ դիւրութեամբ կրնայ հասկնալ, կրնայ ըմբռնել, կրնայ յիշել եւ պատմել։ Այս դասագիրքը պատրաստողը ազգին մեծ ծառայութիւն մը մատուցած է։ Գնողներուն ամէնքն ալ գոհ մնացին, եւ այս տարի անցեալ տարիէ աւելի սպառում ունեցաւ Կիրակնօրեայ դասագիրքը։ Ուստի այս մեծ ծառայութիւնը մատուցանող Հայ հեղինակին, իմ սիրելի եղբօրս եւ պաշտօնակիցիս, թէ՛ իմ եւ թէ՛ Նիկոեցի Աւետ. ժողովրդեան խորին շնորհակալութիւնն հրապարակաւ յայտնել կը փափաքիմ, յայտրդ եռամեայ հատորներուն համար ալ աւելի յաջողութիւն կը մաղթեմ։

Անցեալ ամառ Զուիցերիոյ Ցիւրիխ քաղաքին մէջ 70 երկիրներ ներկայացնող հազարաւոր ներկայացուցիչներով եւ նուիրակներով Կիրակնօրեայ դպրոցներու համաշխարհային ժողով մը գումարեցաւ։ Այս չատ օգտակար ձեռնարկ մ'էր։ Բայց աւելի չատ երկիրներ ներկայացնող աւելի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ պէտք է աւելի յաճախ հաւաքուին Կիրակնօրեայ դպրոցներու համար խորհրդակցելու եւ օգտակար մեթոտներ ու միջոցներ փնտռելու համար։

Կիրակնօրեայ դպրոցներու համաշխարհային ընկերակցութիւնն 30,000,000 անդամ ունի։ Ինչո՞ւ համար 30×30 միլիոն չունենայ։ Ինչո՞ւ համար բոլոր ազգերը Կիրակնօրեայ դպրոցներու միջոցաւ իրարու չկապուին սերտիւ։ Կիրակնօրեայ դպրոցներուն նպատակն է մանուկները, պատանիները, չափահասները եւ ծերերը կրթել եւ զանոնք մաքուր նկարագրի ամենաբարձր մակարդակին հասցնել։ Եթէ Քրիստոնեաներ կ'ուզեն աշխարհը Աստուծոյ կողմը դարձնել, լաւագոյն եւ յարմարագոյն կերպն ու միջոցը այս է։ «Աշխարհը Կիրակնօրեայ դպրոցով կը նուաճի,» ըսուած է։ Ուստի կ'արժէ որ անհատներ, ընկերութիւններ եւ եկեղեցիներ աշխատին Կիրակնօրեայ դպրոցներուն յառաջդիմութեան համար։ Երանի՛ թէ Լուսաւորչական ազգայիններն ալ Կիրակնօրեայ դպրոցներուն կարեւորութիւնը զգային։ Շատ ուրախ եղանք որ «Տաճար» կրօնական թերթը կը յանձնարարէ Հայ կղերին ալ այս տարուան Կիրակնօրեայ դասագրքին գործածութիւնը։ Երանի՛ թէ համային Լուս. եկեղեցին այս յանձնարարութեան համեմատ չարժէր։

Կիրակնօրեայ դպրոցները օգտակար եւ կարեւոր են։ Բայց ցաւօք սրտի կ'ըսեմ որ ինծի ծանօթ տեղերուն մէջ, բայ ի Սերաստիայէ, ընդհանրապէս քիչեր կը յաճախեն Կիրակնօրեայ դպրոցները։ Ասիկա չատ մեծ թերութիւն մը եւ զանցառութիւն մըն է։ Այն եկեղեցիները որ ամէն դասակարգի մարդոց համար չունին Կիրակնօրեայ կանոնաւոր դպրոցներ եւ կարող ու աստուածապաշտ ուսուցիչներ Աստուծոյ թագաւորութեան տարածումին եւ անմահ հոգիներուն փրկութեան գործին նպաստելու համար, իրենց նուիրական պաշտօնը ու կոչումը լքած են։ Ուրեմն արթնանք եւ գործենք Տէրոջը համար։

Նիկէ

Բ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Հովիւ Աւետ. ժողովրդեան

ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Փոխադարձութեան գործը դեռ չկարգադրուեցաւ։ Ֆրանսայէ Թուրքիոյ առաջարկուած հիմնական պայմաններն են լուրջ ապահովութիւն տալ թէ խաղաղութիւնը պիտի չխանգարէ, արտասահմանի յանձնարարութիւններուն մեծ մասը Ֆրանսայի պիտի տայ եւ փոխադարձութիւնը երկու մասի պիտի բաժնուի։ Փէյամ կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի դործակատարը Վարչապետ Հալիմ փաշային կրկնած է ինչ որ Ֆրանսայի Վարչապետը ձամփան պէտի ըսած էր, թէ մինչեւ որ Թուրքիա իր քաղաքականութիւնը չպատշաճեցնէ երբեակ Համաձայնութեան եւ ի մասնա-

ւորի Ֆրանսայի քաղաքականութեան, փոխա-
ռութիւն պիտի չտանայ։ Իսկ Իգտամ կ'ըսէ
թէ Մ. Տումէրկ եւ Մ. Բայեօ ըսած են Ճավիա
պէյի թէ Ֆրանսա 350 միլիոն ֆրանքի կանխա-
վճար մը պիտի ընէ, 100 միլիոնը երկաթուղիի
եւ ուրիշ մենաշնորհներու յատկացնելու պայ-
մանով, 350 միլիոն ալ երբ բանակցութիւնները
աւարտին Անգղիոյ, Ռուսիոյ և Ֆրանսայի հետ։

Բարենորոգումներու վիճելի կէտերն հետ-
զհետէ կը լուծուին։ Օամ. Լոյտ կ'իմանայ թէ
անոնց գլխաւորը, այն է՝ կուսակալներու եւ
ընդհ. քննիչներու միջեւ ծագելի անհամաձայ-
նութիւնը, սապէս պիտի լուծուի. Բ. Դուռը
նախ պիտի քննէ խնդիրը եւ իր որոշումը հա-
ղորդէ երկու կողմերուն։ Եթէ ընդհ. քննիչնե-
րը չընդունին այդ որոշումը, խնդիրը պիտի
ներկայացուի դեսպաններուն, որոնք պիտի
լուծեն զայն Բ. Դրան հետ համախորհուրդ։
Դալով նահանգ. ընդհ. ժողովի մասնակցու-
թեան, արդէն հաւասարութիւն ընդունուած է
Վանայ եւ Պիթլիսի համար, մինչեւ որ եօթը
նահանգներուն ճչդրիտ մարզահամարը կատար-
ուի ընդհ. քննիչներու ձեռամբ։ Մնացեալներէն
չորսին համար նոյնը կը պահանջուի, Տրապի-
զոնը դուրս թողլով։ Բ. Դուռը, որ բնակչու-
թեան թուական համեմատութեան վրայ կը
պնդէր առաջ, հիմա կ'առաջարկէ որ այդ նա-
հանգներուն ընդհ. ժողովներուն և վարչական
ամէն ճիւղերուն մէջ Իսլամներու մասնակցու-
թիւնը հարիւրին 60 ըլլայ եւ Քրիստոնեանե-
րունը 40։ Մնացեալ կէտերն ալ լուծուելու
ճամբու մէջ են։

Ցոյն Պատրիարքը չաթաթ Բ. Դուռը գնաց
եւ իր չորս ժամ տեւակցեցաւ Վարչապետին և
Ներքին ու Դատական նախարարներուն հետ։
Բողոքեց Ցոյներու դէմ հրատարակուած կամ
անպատճառ կերպով գործադրուած անտեսական
պայքարին, Ցոյներէ բռնի գրամ հանդանակելու
ձեռնարկներուն եւ քաղաքական Ցոյն յանցա-
ւորներու ցարդ չարձակուելուն դէմ։ Պատաս-
խան ստացաւ թէ անտեսական պատերազմի
պարագլուխները բռնուած, հակայոյն հրա-
տարակութիւնները արգիլուած, բանտարկեալ-
ները ներման արժանացած եւ բռնի տուրքերն
ապօրինի են։ Պատրիարքը խնդրեց պատասխա-
նը գրաւորապէս ալ տալ եւ զգացուց թէ Սի-
նոդը երեսփոխանական ընտրութիւններու մաս-
նակցութեան խնդիրը պիտի չկրնայ ի նկատ
առնել, եթէ զոհացուցիչ կերպով չգործադրուին
տրուած խոստումներն ու հաւաստիքները։ Ե-
րեքշաբթի Սուն ժողովը Պատրիարքին տեղե-
կատուութիւնը լսելէ ետեւ որոշեց ընտրու-
թիւններուն մասնակցիլ եւ որոշումը բոլոր
թեմերուն հաղորդեց։ Միեւնոյն ժամանակ պատ-
ուիրակութեան մը ձեռամբ իմացուց կառավա-
րութեան եւ Իթթիհատի կեդրոնին թէ, եթէ
պոյքոթը չդադրի մինչեւ բուն երեսփոխաննե-
րուն ընտրութիւնը, երկրորդ կարգի ընտրողներ
պիտի չմասնակցին ընտրութեան։ Իթթիհատը
17–19 երեսփոխան կը խոստանայ Ցոյներուն։ Հայ
Պատրիարքարանը իր վերջնական որոշումը
պիտի տար երէկ։

Մայրաքաղաքիս Թաղապետական ընդհ. ժո-
ղովը Բաղաքապետին առաջարկով որոշեց Պա-
յազիտի հրապարակին վրայ 80,000 ոսկինոց չի-
չատակարան մը կանգնել ի պատիւ Օամ. զօրաց,
որ Չաթալճայի մէջ քաջաբար պաշտպանեցին
քաղաքը։ Ծախքին կէսը պիտի հոգայ Պատե-
րազմական նախարարութեան մնացուկը։ —Մայ-
րաքաղաքիս Պուլկար դեսպանը Սոֆիա գնայ,
նմանապէս Սոֆիայի Օամ. դեսպանը որ հոս կը
գտնուէր։ —Հիւս. Ձահիտ պէյ իր թերթը (Թա-
նին) ծախեց Իթթիհատի քոմիթէին եւ ինք
քաշուեցաւ լրագրական ասպարէզէն։ —Նախ-
կին Շեյխ իւլ Իսլամ Ձէմալէտտին էֆ. որ-
դին Մուսթաֆա պէյ իրրեւ խառնակիչ ու խռո-
վարար մահուան դատապարտուեցաւ ի բացա-
կայութեան և վճիռը վաւերացաւ Կայս. հրա-
մանով։

Տարտանէլ-Իզմիրի երկաթուղիին (500 հա-
զարամեթր) չինութեան արտօնութիւնը վաւե-
րացաւ Կայս. հրամանով։ Ցանձնառուն է փէրիէ
Դրամատունը եւ չինութեան պիտի ձեռնարկուի
անմիջապէս։ Գիծը պիտի սկսի Տարտանէլէ եւ
պիտի երթայ Այվաճըգ, Էմրէմիտ, Պիւրհա-
նիյէ, Այվալըգ, Տիքիլի եւ Սէլի աղա։ Ճիւղ
մը պիտի ունենայ դէպ Իզմիտ եւ Գարա Պի-
ղա։ Չին. փոխադրութեան համար սակայոյցի
գնոյն $^1/_2$-ը պիտի պահանջուի։ Մենաշնորհին
պայմանաժամն է 99 տարի։

ԱՒՏԱՐԱՆԱԿԱՆ

Գահիրէի Ե. Բ. Ընկ. Ծնունդի Տօնին երկ-
րորդ իրիկունը հանդէս մը տուած է տեղւոյն
Ամերիկեան Միչընին մէջ նախագահութեամբ
Վեր. Հ. Խանդամուրի եւ մասնակցութեամբ Հայ
դպրաց դասուն եւ Աւետ. երգիչ խումբին։ Ներ-

կայ եղած են իբր 700 հանդիսական։ Բացման երգերէն ետեւ Վեր. Նախագահը քանի մը բառով ներկայացուցած է նոյն հաւաքոյթը իբր գործնական հաւատիք մը միջյարանուանական միութեան։ Ապա առնախօսած են Փրոֆ. Ց. Ա. Դայաեան, որ Աղեքսանդրիայէ եկած էր յատուկ հրաւէրով եւ Վեր. Հ. Մանդամուր, նիւթ ունենալով «Յաղթանակէ յաղթանակ,» եւ «Մուրին առջեւ։»

Տրապիզոնէ կը տեղեկագրուի թէ դաւառին մէջ անհաւատութեան դէմ հակահարուած մը երեւիլ սկսած է։ Աղօթքի եօթնեակին մէջ առաւօտեան պաշտօնները չատ գոհացուցիչ եղած են եւ առտնին աղօթաժողովները լաւ կ'ընթանան։ Օրտուզի Վեր. Գէորգ Շաքարեան, որ իր ուսումը Մարսուանի գոլէճին եւ Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ ստացած է, ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան անդամ ընտրուած է։ Քաղաքը չատ ուրախ է վերադարձին համար Ցունաց նախկին առաջնորդ Տ. Խրիսանթոսի, որ լայնամիտ, զրաւիչ ու կարող եկեղեցական մ'է եւ չրջանաւարտութենէ ետեւ 4 տարի Գերմանիոյ եւ Ժնեւիոյ մէջ ուսման հետեւած։ Լաւ վկայութիւն կը տրուի նաեւ Հայոց փոխ առաջնորդ Տ. Գէորգ Թուրեանի համար, որ Ամերիկայի Բոլորատօ Գոլէճին եւ Հարվըրտ Համալսարանին մէջ ուսում առած է։ Օրտուի Աւետ. Ցոյները, որ հրդեհէ մեծապէս վնասուեցան, ձեռնարկած են Ե. Ք. Ը.ի գրասենեակ չհիմել, Աւետ. Հայերն ալ եկեղեցի մը՝ որու վաղուց կը բաղձային։ Գործը սակայն մեծ է եւ օգնութեան կարօտ։ Երկու համայնքներն ալ յոյս դրած են Ամերիկաբնակ իրենց երիտասարդներուն վրայ։ Ուրիշ բարեսէրներ կրնան իրենց նպաստները Օրիենթի խմբագրութեան յղել։

Ամսոյս 19ին Իզմիրի մէջ գումարեցաւ Ցոյն Աւետ. Միութեան 31րդ տարեժողովը։ Բացման քարոզը խօսեցաւ Վեր. Տր. Մոսքու Բ Կար. Գ. 6 համարին վրայ։ Յետոյ կարդացուեցան Մանիսայի, Ագիխարի (Թիւատիր), Իզմիրի, Օրտուի, Սէմէնի եւ Պէյալանի տեղեկագրերը, որոնց ամէնուն մէջ ուշագրաւ էին յատկանշական սա կէտերը թէ բազում ընտանիքներ, մանաւանդ երիտասարդներ, ստիպուած են արտասահման գաղթել որպէս զի չզինուորագրուին, եւ թէ առեւտրականներ առ հասարակ, մանաւանդ փոքրերը, ծանր տուգանքի ենթարկուած են քաղաքական խառնակ կացութեան պատճառով։ Այսու հանդերձ Միութեան տարեկան եկամուտն եղած է 915 ոսկի եւ անցեալ տարուանէն գատ առձեռն կը մնայ նոր աւելորդ մը (127 դահ.)։ Բաջալերական պարագայ մը սա է թէ եկեղեցիները առատաձեռն են իրենց տուքերուն մէջ եւ արտասահման գացող անդամներ չեն մոռնար զանոնք։ Յառաջիկայ Մայիսին կը խորհուի ընդհ. ժողովի հրաւիրել եկեղեցիները։ Այս Միութիւնն Իզմիրի մէջ սկսած է 1883ին եւ անմիջապէս ստանձնած է Մանիսայի գործը։ Բիչ յետոյ գործի ձեռնարկած է Սպարթայի մէջ եւ կայան հաստատած ի Պայընտրը։ Հետզհետէ միութեան յարած են Օրտու և Սէմէն ի Պոնտոս եւ Ագիխար Իզմիրի նահանգին մէջ։ Հակառակ ամէն արգելքներու, Միութիւնն անընդհատ յառաջացաւ եւ այժմ կը ներկայացնէ 600 անդամով կազմակերպութիւն մը։

Ամսոյս 10ին Պերլինի Հայ գաղութը տարեկան իր երեկոյթն ունեցած է, գարձեալ նախաձեռնութեամբ համալսարանական Հայ ուսանողներու միութեան։ Ներկայ էին քաղաքական ականաւոր հրաւիրեալներ եւ Տր. Լէփսիուս, որ ընտիր բանախօսութիւն մը ըրաւ ի նպաստ Հայոց։ Երաժշտական յայտագիրը, որ չատ ճոխ էր եւ Հայկական ու Եւրոպական նուագներ ու երգեր կը պարունակէր, յաջողութեամբ գործադրուեցաւ մասնակցութեամբ Ամերիկայի Բոլէճի երաժշտական ուսուցիչ Փրոֆ. Ս. Տաղլեանի, որու Ջուլիակ անուն եղանակը մանաւանդ մեծ տպաւորութիւն գործեց եւ Բոնսէրվատորիումի տնօրէնը զայն հրատարակելու արտօնութիւն խնդրեց։

Համակրելի Տր. Կարապետ Էֆ. Մութաֆեան խմբագրութեանս երկու բաժանորդագիր վճարեց, փափաքելով որ երկու տարի Աւետարեր ղրկուի յարմար դատուած վայր մը։ Խմբագրութիւնս Զէյթունի Սզգ. վարժարանին կը յատկացնէ այս նուէրը եւ կը յուսայ թէ հետեւողները պիտի ունենայ այս բարի օրինակը։

Շաբաթ Նիւ Եորքէ հեռագիր մը հասաւ, որ կը գուժէր թէ Սարգիս Էֆ. Թէլֆէեան յանկարծամահ եղած է։ Հանգուցեալը նշանաւոր էր իր ազնիւ, խոհական, բարեհամբոյր բնաւորութեամբ, Քրիստոնէական խղճմտութեամբ եւ բարերարութիւններով։ Մեր ցաւակցութիւնները իր այրին եւ պարագաներուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Պատրիարք Հայրը Հայաստէր Մ. Փիլքաւի ընտանիքին ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց և Փարիզի հոգեւոր հովիւ Տ. Վռ. Բիլպարեանի պատուիրեց յուղարկաւորութեան մասնակցիլ յանուն Թրքահայոց։ Նաեւ Ժողովն ալ իր վերջին նիստին մէջ յանկարծ իր ցաւակցութիւնն յայտնեց։ — Կիրակի Պատրիարքարանի մէջ բացուեցաւ՝ Փարիզի մէջ վերջերս մեռած Տր. Բաբաեանի կտակը, որ յետ. մահու բացուելու պայմանով կնքեալ յանձնուած էր Ազգ. Ժողովի առենապետ Տր. Ն. Տաղաւարեանի։ Եւ տեսնուեցաւ թէ դրամի երբեք յիշատակութիւն չկայ, այլ քննադատութիւն մը Սրիմեան Հայրիկի եւ ակնարկութիւն նամակի մը դոր հանգուցեալը Դաշնակցութեան ձեռամբ անյայտացուած կը կարծէ։ Այս նորօրինակ կտակը Պատրիարք Հօր յանձնուեցաւ։ — Անցեալ չաբթու ձեռնարկուեցաւ Մայր վարժարանի փլուզման։ — Պատրիարքարանի կողմէ ձեռնհաս իշխանութեան բողոքուեցաւ Տարոնի Հաքիմին դէմ, որ յանդգնած է, հակառակ չորս Թուրքերու վկայութեան, Իսլամի գաւակ հռչակել անչափահաս Հայուհի մը, որ նախապէս հաստատուած էր իբրեւ Հայու մը Հայ որդեգիրը։ Խընդրուեցաւ նաեւ արտօնել որ քաղաքէ դուրս գտնուած ազգապատկան գերեզմաններու եւ կալուածներու արձանագրութիւնները ալ սրբագրուին բուն իրենց տէրերուն փոխանցուելու համար, նաեւ նոր պայմանագիր մը չնորհուի այս ձեւակերպութիւնները աւարտելու համար։ Դեռ Պատրիարքարանի հաղորդուած չէ Նախարարներու Խորհուրդին այն որոշումը, որով վճռուեցաւ ազգին վերադարձնել մահիդիւղ նկատուած Եփրատլէի ագարակը։ — Երուսաղէմի Տեղապահը կը գրէ թէ ինք պիտի հեռանայ, եթէ վերջնական տնօրինութիւն մը չըլլայ մինչեւ ամսոյս վերջը։ — Իզմիրի նորապսակ եպիսկոպոսը էջմիածնէ վերադառնալէն ետեւ իր առաջին պատարագը մատուցած է Ծնունդի առաջին օրը եւ քարոզելէ զատ չահեկան տեղեկութիւններ հաղորդած՝ վեհ. կաթողիկոսին եւ էջմիածնի վրայ։ Ներկայ գտնուած է նաեւ քաղաքին Ցոյն Մետրապոլիտը, որ յետոյ չնորհաւորութիւններ և բարեմաղթութիւններ ըրած է եպիսկոպոսին եւ համայն ազգին համար։ Քաղաքին ազգայիններէն Տէր և Տիկին Արշամ Զիլինկիրեան որոշած են Թէփէճիքի Թաղին մէջ Սրամայիսեան անունով վարժարան մը կառուցանել իւրեանց ողբացեալ եղբօր։ — Առտուզարի մէջ այս տարի կարմրախտի համաճարակին պատճառով այցելութիւնները յապաւուած են մասնաւոր կարգագրութեամբ եւ մէկ օրուան մէջ փոխան այցելութեան 10 ոսկիի նուիրատուութիւն եղած է ի նպաստ տեղւոյն կեդր. վարժարանի քիմիական աշխատանոցին եւ մատենադարանի հաստատութեան։ — Կեսարիոյ մէջ ամսոյս 9ին կրօնական հանդէսով մը բացումը կատարուած է Սրամեան աղջկանց վարժարանի նորաչէն վերի յարկին, որուն չնուութեան նպաստած են Կ. պոլսոյ Ալխտավաճառներու Միութիւնը 80 ոսկիով, Արամեան Սանուհեաց Միութիւնը 81 ոսկիով, Տիկին Մ. Քէլէկեան 30 ոսկիով, Թիֆլիզէ Պալեան Մկըրտիչ էֆ. 25 ոսկիով, Եգիպտոսէ Մելքոնեան եղբայրներ 100 ոսկիով, եւ կեսարացիները պատերազմական փոխառութեան համար գանձուած եւ յետոյ իրենց վերադարձուած 140 ոսկիով։ Պարտք կը մնայ միայն 140 ոսկի։ Մելքոնեան եղբայրները իրենց սովորական նպաստը կը չարունակեն եւ տարեկան ծախուց համար 50 ոսկի նուիրած են։ — Ոսթիկան զինուորներու խժդժութիւններ կը ծանուցուին Մշոյ Սկիչան, Շէյխ Եուսուֆ եւ Հաճիկ գիւղերէն, Սղերդի չրջանակէն ալ զինուորութենէ արձակուած 4 Հայերու կողոպտում, մինչդեռ իրենց ընկերացող Թուրք զինուորներու ոչինչ մնաս հասցուած է։ — Հայ տառերու գիւտին եւ Հայ տպագրութեան կրկնակ տօնին ի պատիւ հանդէս մը սարքուած է նաեւ Պուքրէշի մեծագոյն մէկ սրահին մէջ, ուր ամէն թերթեր ներկայացուցիչ ղրկած են։ Բացման ազօթքէ մը եւ ճառէ մըետեւ կարդացուած են հաւատարմական եւ բարեմաղթական հեռագիր մը ուղղուած առ Թագաւորն Րումանիոյ, չնորհակալութեան և չնորհաւորութեան պատասխան մը Ն. Վեհափառութենէն, Պատրիարք Հօր, Սապատ Փրոնգուլի (Սուչովա), Մերակուտական Գր. Կոյլաւի (Պերլին) եւ ուրիշներու չնորհաւորական հեռագրերը։ Ցետոյ յայտարած են Հայկական երգեր, արտասանութիւններ, պարեր, ներկայացում եւ Հայաստանի, Սահակ եւ Մեսրոպ հայրապետներու եւ Հաւատքի, Յոյսի եւ Սիրոյ կենդանի պատկերներ։ Տպաւորութիւնը չատ խօրին եղած է եւ երեք հոգի ինքնաբերաբար

1,000ական ֆրանք նուիրած են, չորրորդ մը 500, իսկ հասոյթը եղած է 3,000, որուն ամէնը գարնան պիտի յատկացուի վարժարանի մը շինութեան հանդերձ մանկապարտէզով ու թատերասրահով։ Նոր հանգանակութիւն պիտի ըլլայ դեռ անշուշտ։— Մոնթրուայի Հայերը ամսոյս 9ին խորհրդակցական ժողովի մը մէջ որոշած են Հայ գիւղացիներու օգնել ընդդէմ վայխառուներու։ Ուստի եւ յանձնաժողով մը կազմած են, որու պաշտօնը պիտի ըլլայ Հայաբնակ նահանգներու մէջ փոխատու դրամատուներ հաստատել, երբ բարենորոգումները գործադրուին։ Այս թէ՛ պիտի ապահովէ գիւղացիներուն անտոկական կացութիւնը եւ թէ՛ պիտի արգելէ անոնց արտագաղթը։ Ուրիշ քաղաքներու ալ Հայերու աջակցութիւնը պիտի խնդրուի իւրաքանչիւր այս ձեռնարկին։ — Ասորիներու Պատրիարք, փոխանորդ Տ. Պուլոս մեռաւ անցեալ չաբթու եւ Արշարունի Սրբազան կատարեց օծման արարողութիւնը։ Պատրիարք Հօր կողմէ ներկայ եղաւ Փոխանորդ Հայրը։

ԱՐՏԱՓԻՆ

Ա. պանիոյ առժամեայ կառավարութիւնը անցեալ ուրբաթ հրաժարեցաւ։ Նախագահ Իսմ. Բէմալ պէյ կառավարութեան ղեկը Միջազգային Ցանձնաժողովին յանձնելու առիթով Պերխթոլտ կոմսին հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց Թոյլ տալուն համար որ այս քայլն առնէր իբրեւ միակ միջոց երկրին մէջ կառավարական միութիւն իրականացնելու։ Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ կոմսին անցեալ բոլոր օժանդակութիւններուն համար հանդէպ Ալպանիոյ։ Վիտի իշխանին ալ, որ այս հրաժարումը պահանջած էր, հեռագրած է թէ կը համակերպի՝ մտրժելով հանդերձ իբրեւ ղրպարտութիւն թէ ոեւէ մանակցութիւն ունեցած է ինք Թուրք սպաներու դաւադրական չարժման մէջ։ Իշխան Վիտ որոշած է, Ալպանիա երթալ, հաւանօրէն ընկերակցութեամբ Գերմանի եւ Իտալական դրահաւորներու։ Կ'ըսուի թէ պիտի խնդրէ էսատ փաշայի գործակցութիւնը։ Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Միջազգային Ցանձնաժողովը պիտի հրաժարեցնէ վերջինը։ Վալոնայի կառավարութիւնը հրաժարեալ դահլիճի անդամներէն ներքին գործերու նախարար Ֆէյզի պէյի յանձնուած է։ Թանկ կ'իմանայ թէ Օսմ. Նախորդ պատերազմական նախարար Իզզէթ փաշա յօժարութիւն յայտնած է Ալպանական գահն ընդունելու, եթէ բոլոր կուսակցութիւնները խնդրեն և եթէ մեծ ատրուեթիւնները իրենց միջեւ համերաչխին այդ մասին։ Շատ կեղակարծ կը գանէ այդ երկրին վիճակը, առեղծուածային Իսմ. Բէմալի եւ էսատ փաշայի չարժումները, եւ անհրաժեշտ դարման կը համարի իշխան Վիտի փութով հոն ժամանումը։ Ալպան փոխառութեան շուրջ բանակցութիւնները կը չարունակուին ատրուեթիւններուն միջեւ։

Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ փոխադարձ յարաբերութիւններուն միջեւ բարւոքում սկսաւ երեւիլ։ Առաջիկայ երկրորդին խնդրանքով պատգ Բիրիլի եւ Մեթոտիոսի Պուլկար եկեղեցին եւ անոր յարակից վարժարանը, զոր բռնի գրաւած էին Յոյն զինուորները, եւ խոստացաւ պարպել նաեւ Պուլկար հիւպատոսարանը։ Որուչեց նաեւ արձակել բանտարկեալ Պուլկարներ, բան մը՝ որմէ ետեւ միայն, ինչպէս քանիցս յայտարարուած էր, կարելի պիտի ըլլայ դեսպաններ անուանել եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերսկսիլ։ — Շաբաթ Մ. վեհ նիզէլոս Լոնտոնէ Փարիզ վերադարձաւ։ Կիրակի իր եւ Յոյն դեսպանին առջեւ ստորագրուեցաւ Յունական Պարթինեոյ ընկերութեան հետ պայմանագիր մը Պիրէոն-Աթէնք-Լարիսայի երկաթուղին միացնելու համար արեւելեան երկաթուղիի գծին, որով Յունաստան ուղղակի կապակցութեան մէջ պիտի մտնէ Արեւմտեան Եւրոպայի հետ։ Այդ գծին չահագործումը պիտի սկսի 13 ամիսէն։ Նոյն օր Մ. Վենիզէլոս մեկնեցաւ Պերլին, ուր ժամանեց հետեւեալ օր։ 28ին կ'սպասուէր ի Փեթերսպուրկ, ուր պիտի աչխատի վերակազմել Պալքանեան դաշնակցութիւնը Սերպիոյ, Մոնթենեկրոյ եւ Րումանիոյ հետ։ Յետոյ պիտի հանդիպի Վիէննա եւ Պուքրէշ։

Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հաղորդակի Անգլ. ծանուցագիրը՝ Ալպան սահմանագծին նկատմամբ թեթեւ փոփոխութեամբ՝ չաբաթ իրկուն Լոնտոնի դեսպաններուն հաղորդուեցաւ, որպէս զի իրենց կառավարութիւններուն մատուցանեն։ Երբ անոնք իրենց կառավարութիւններուն հաճութիւնն ու հրահանգն ստանան, Պոլսոյ եւ Աթէնքի Անգլ. դեսպաններուն հրահանգ պիտի տրուի ծանուցագիրը մատուցանելու։ Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ բանակցութիւն եղաւ կղզիներու հարցին նոր լուծում մը տալու համար, Իտալական դրաւման ենթարկուած 19 կղզիներէն ոմանց հետ փոխանակելով Բիոս եւ Միտիլլի կղզիները, որոնց այնքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրքիա, պայման դնելով սակայն որ Թուրքիա ինքնավարութիւն տայ փոխանակուած կղզիներուն։

هاروتيونيان . ق . مويسه — مسئول يدير

ՏՊԱԳՐԻԶ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Պայազը Հաուս, կ. Պոլիս

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ՍՈՐՎՈՂՆԵՐՈՒՆ

կը յանձնարարուին Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Վաճառատան մէջ ծախուած գիրքերէն հետեւեալները.

	Դրուշ
Գ. Պաղտասարեան	
Ծանծղէն Բառգալի Անգլիերէն լեզուի	12
Նոր Բերականութիւն Անգլիերէն լեզուի	5
Սահակ-Մեսրոպ	
Ցոլարան Անգլիական գրականութեան (Առաջին շարք)	7½
Բրոֆ. Վ. Յ. Յակոբեան	
Անգլօ-Հայ Ընդարձակ Բառարան	40
Զ. Տ. Մ. Փափազեան	
Գործնական Բառարան Հայ-Անգլիերէն	35
Մէխթէ ի Լիսանը Ինկլիզի (Հայտ.-Թուրք.)	12
Redhouse English and Turkish Lexicon	80
Redhouse Turkish and English Lexicon	160
Webster's Collegiate Dictionary	80
Webster's Collegiate Dictionary, Thin paper	100
Webster's Collegiate Dictionary, Indexed, gilt edges	140
Webster's International Dictionary	240
Royal Primer	¾
Royal Reader No 1	2
Royal Reader No 2	4
Royal Reader No 3	6
Royal Reader No 4	9
Royal Reader No 5	12
The Royal Crown Primer, Part I.	1¾
The Royal Crown Primer, Part II.	2½
The Royal Crown Readers No 1	5
The Royal Crown Readers No 2	6
The Royal Crown Readers No 3	8
The Royal Crown Readers No 4	9
The Royal Crown Readers No 5	12

Գրավաճառներու համար մասնաւոր զեղչ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊՈՐՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ Յ. Մատթէոսեան տան յանձնուած ըլլալուն, կը խնդրուի որ պիրքի համար ամէն յանձնարարութիւն ուղղակի Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆԻ դրկուի։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութեանց փոխարժէքը պէտք է կա՛մ կանխիկ դրկել և կա՛մ Պոլսոյ մէջ մէկը ցոյց տալ որ պատասխանատու ըլլայ դրկուած գիրքերու փոխարժէքին վճարման։

Ու. Ու. ՓԻԹ

ԶՐԻ ԽՐԱՏ ՄԸ

Ձմեռը, բժիշկը և հրդեհը կը վախնան ներս մտնել այն տուներէն (ըլլայ հին կամ նոր, փայտաշէն կամ քարաշէն) որոնք ունին

ՏԱՔ ՋՈՒՐՈՎ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՋԵՌՈՒՑՈՒՄ (ՔԱԼՕՐԻՖԻՐ)

MODERN HOT WATER HEATING PLANT

CHAUFFAGE CENTRAL MODERN A EAU CHAUDE

Առողջապահական է, հանգստաւէտ է, մտնաւանդ չա՛տ մաքուր և ամենէն խնայողականն է։

Մանրամասնութեանց համար դիմել առ

MR. LÉON CHIRIN M. E.

Heating Engineer and Installator

3, Kenadjian Han — Stamboul, CONSTANTINOPLE.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ ՄԸ *որ լաւ հմուտ ըլլայ Ակրաճխամաճի, Ըրքուճի և այլ ճիւղերու։ Դիմել Սարաֆեան Եղբարց, Պէյքուէթ, Սիւրիա։*

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՍԵՐ

1914Ի ՀԱՄԱՐ

Կիրակնօրեայ դպրոցի դասերուն 1914ի առաջին եռամսեակներու Հայերէնները ապառած են, բայց Հայատառ Թուրքերէն եռամսեակներ դեռ տպամատրելի են։ Երկրորդ եռամսեակները ի մօտոյ պատրաստ պիտի ըլլան։ Նոր յանձնարարութիւններ հիմա կրնան դրկուիլ։ Կը պարունակեն դասերու լուսաբանութիւններ, ժամկատարժական ծանօթութիւններ, Կիրակնօրեայ Դպրոցի կազմակերպութեան եւ վարչութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ, Տղայոց Բաժին մը եւ ուրիշ չահեկան չատ մը հանգամանքներ։ Պատկերազարդ են ու քարտիսաւոր։ Իւրաքանչիւր եռամսեայի գինն է 40 փարա։ Դիմել գաւառները որեւէ միսիոնարի, կամ ուղղակի Յ. Մատթէոսեանի, Պայազէտ Հաուս, Կ. Պոլիս։

ՄԵԶԻ ԸՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔ

Աւրաք Կ. Թիւթիւնճեան. — **ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸ** (*Հետեւողութեամբ Աշխարհահամառօտ հեղինակներու*). *Երես* 148. *գին* 5 *գահեկան։*

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ պատկերազարդ ամսաթերթ

(Նմայշ մը ձրի կը ղրկուի փափաքողներուն)։ Տարեկան Բաժա-
նորդագին 6 Ղրուշ։ Ձեռքէ կը ծախուի հատը 30 Փարայի։

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

THE LANCASHIRE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ԱՆԴՊԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Դրամագլուխ { *Ֆրանք* 454,181,250 / *Անգղ. ոսկի* 18,167,250

Նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք եւ ԲԱՐԱՇԷՆ կամ ՓԱՑ-ՏԱՇԷՆ չէնքեր։

Կ. Պոլսոյ Ընդհանուր Գործակալ

Ա. Ո. ՍԷԼԼԸՐ

7 – 8 Ագըբարմագ խան, Զիլէ-բազար

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՄԻՏՔ

Գ. ՏԱՐԻ

Ազգային - Հասարակական - Դրական - Քաղաքական

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐ

Բաժնեգինն է

Թուրքիոյ Տարեկան	. . . . .	20 դահ
Թուրքիոյ դուրս	»	25 »
Ռուսաստան	»	4 ր. 50 կ.
Ամերիկա	»	2-50 ոսկ.
Տահկաստան	»	50 ղրուշ

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Ա. ՏԻՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Տնօրէն՝ ՄԻՀՐԱՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Հասցէն՝

Թաւրիզ "ՄԻՏՔ,,ի խմբագրութիւն կամ

Tauris (Perse) Rédaction du journal Arménien "MITK„

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1

ԲԵՐԱ. — *Սկիզբը Չէշմէ. Մր. Երրորդութիւն եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. ե.). Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։*

ՄՈՒՍԱԼԼԱ. — *Անգլիական վարժարան. Լանկայի եկեղեցի. ժամ 10.15 (Ը. ե.). Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան։ Քարոզէն յետոյ Տէրունական Ընթրիք։*

ՊԱՅՈՂԼ ՀԱՈՒՄ. — *Ֆինճանճըլար Եոգուշու. Էմմանուէլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. ե.) Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։*

ՍԿԻՒՏԱՐ. — *Ամերիկեան Գոլէճին մատուռը. ժամ 10 (Ը. ե.) Պաս. Կ. Յ. Բեռոբեան։*

ԹԱՒԻԻՂ. — *ժամ 7 (Ը. Թ.). Պաս. Բ. Պետրոսեան։*

ՊՕՅԱՃԸ ԴԻՒՂ. — *Կոստիկեան բնակարան. ժամ 3 (Ը. ե.).*

Ե. Բ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՄ ԳԱՓՈՒ. — *Անգլիական Միշըն Հաուս. ժամ 3 (Ը. ե.). Աղօթքի ժողով։*

ԹԷՅ ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅ ԹԷՅ
ԹԷՅ ԹԷՅ
ԹԷՅ ԹԷՅ

ՀՈՏԱԻԷՏ, ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԵՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ

Փնտուեցէք սոյն «Փիղ» մարքայով թէյերը Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներու Թէյավաճառներուն քով։ Կեդրոնատեղի Պահէ Գալաթա, Սարգիսէ խանին անկիւնը

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ, ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿ.
Վ. Ա. ՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԱԻԵՏԱԲԵՐ *ձեռքէ կը ծախուի հատը 40 փարայի*